

Samenwerking primair onderwijs en de Wijkteams in Enschede

EEN KWALITATIEF ONDERZOEK NAAR DE BELEMMERENDE EN BEVORDERENDE
FACTOREN IN DE SAMENWERKING TUSSEN HET PRIMAIR ONDERWIJS EN DE WIJKTEAMS
ENSCHDE.

MEESTERPROEF CHARON PUT
MASTER HEALTH CARE AND SOCIAL WORK

Titelpagina

Titel: Samenwerking primair onderwijs en de Wijkteams in Enschede

Auteur: Charon Put

Opleiding: Health Care and Social Work

Opleidingsinstituut: Saxion Hogeschool

Plaats: Enschede

Datum: 1 juni 2018

1e beoordelaar: dr. Peter Gramberg

2de beoordelaar: dr. Jack de Swart

Studentennummer: 133503

Voorwoord

Voor u ligt de meesterproef van Charon Put. Ik ben vier jaar werkzaam als wijkcoach bij de Wijkteams Enschede in team Noord-Noord. Deze meesterproef heb ik geschreven in het kader van mijn afstuderen aan de opleiding Health Care en Social Work. Vanuit mijn werk heb ik deelgenomen aan een werkgroep gericht op de samenwerking tussen onderwijs en de wijkteams, waarin ik pilots heb uitgevoerd binnen het onderwijs gericht op inclusie. Uit de pilots bleek verbetering mogelijk in de samenwerking tussen onderwijs en jeugdhulp. In overleg met Elly van Hoof (manager werkgroep) heb ik daarom besloten om me met deze meesterproef te richten op belemmerende en bevorderende factoren in de samenwerking tussen onderwijs en jeugdhulp en hoe deze verbeterd kan worden. Gedurende het schrijven van het onderzoeksplan werd duidelijk dat ook het lectoraat Social Work van Saxion (Academie mens en maatschappij) belang had bij dit onderzoek voor een subsidie aanvraag voor "RAAK" Publiek. Dat maakt dat er samenwerking is gezocht tussen de onderzoeker en het lectoraat. Het onderzoek heeft plaatsgevonden binnen de Wijkteams Enschede en het primair onderwijs in Enschede.

Graag wil ik iedereen bedanken die een bijdrage heeft geleverd aan deze meesterproef. Allereerst wil ik beginnen met het bedanken van mijn werkgroep begeleidster, Nicole Ketelaar voor het meedenken in de eerste opzet voor deze meesterproef. Tevens wil ik Peter Gramberg en Jack de Swart bedanken voor de begeleiding tijdens deze meesterproef. Daarnaast wil ik mijn organisatie de Wijkteams Enschede bedanken voor de mogelijkheid om dit onderzoek bij hun te mogen doen en in het bijzonder Elly van Hoof die mij gedurende het onderzoek heeft bijgestaan. Ook wil ik mijn dank uitspreken aan de Roombeekschool, de Openbare basisschool (OBS) het Stadsveld, wijkteam Noord-Noord en Twekkelerveld voor de medewerking aan de focusgroepen. Tot slot wil ik mijn familie en vrienden bedanken voor het meedenken, nakijken en de steun die ik gedurende deze twee jaar van jullie heb mogen ervaren. Zonder jullie was het nooit gelukt, dankjewel.

Samenvatting Nederlands

Het idee achter de invoering van de Wet Passend Onderwijs in 2014 en de Wet op de Jeugdzorg in 2015 was dat kinderen en jongeren een betere ondersteuning krijgen bij hun sociaal-emotionele ontwikkeling. Beide wetten bieden gemeenten de kans om kinderen te ondersteunen om zich optimaal te kunnen blijven ontwikkelen binnen het reguliere onderwijssysteem. Vanuit deze doelstellingen wordt van gemeenten en scholen verwacht dat jeugdhulp en onderwijs op elkaar worden afgestemd. Het doel van dit onderzoek is te inventariseren welke factoren (organisatorische- en persoonskenmerken) een rol spelen in de samenwerking tussen het primair onderwijs en de jeugdhulp van de gemeente Enschede en hoe deze samenwerking verbeterd kan worden. Een kwalitatief onderzoek sluit hierop het beste aan, omdat in dit onderzoek is gevraagd naar de waarnemingen en achterliggende overtuigingen van wijkcoaches, internbegeleiders en leerkrachten ten aanzien van de samenwerking. Er is een literatuuronderzoek gedaan en vandaaruit is een topicslijst gemaakt die als leidraad heeft gediend bij het afnemen van de focusgroepen. In dit onderzoek zijn vier focusgroepen gehouden, twee binnen de Wijkteams Enschede en twee in het primair onderwijs in Enschede.

De resultaten van dit onderzoek zijn verdeeld in vier thema's: visie en verwachtingen, communicatie en informatie, organisatie en tot slot vaardigheden en kennis. Bij visie en verwachtingen gaat het volgens wijkcoaches over het visieverschil onderling in het wijkteam ten aanzien van het wel of geen contact leggen met school. Scholen willen graag op de hoogte zijn, dit gebeurt momenteel minimaal in de samenwerking. Daarbij wordt aangegeven dat het persoonsafhankelijk is met wie wordt samengewerkt en wie wel of geen contact legt met school. Vanuit organisatorisch oogpunt komt naar voren dat Passend Onderwijs in sommige gevallen als knellend wordt ervaren en er verschillen zijn in zorgstructuren van scholen. De verschillen in zorgstructuur zorgen volgens wijkcoaches voor onduidelijkheid. Tegelijkertijd zorgen de verschillende taken van de wijkcoaches voor onduidelijkheid in werkwijze bij scholen. Een ander belangrijk onderdeel is dat communicatie en informatie terugkoppelen een belemmerende factor is in de samenwerking. Volgens de scholen wordt weinig informatie teruggekoppeld en zijn zij niet op de hoogte van de betrokkenheid van de wijkcoach. Hierbij gaat het ook om het uitspreken van verwachtingen en het ontwikkelen van een gezamenlijke visie. Tot slot worden kennis en vaardigheden behandeld. Hierbij gaat het om de belemmering werken op elkaars terrein en de kennis van leerkrachten en wijkcoaches die soms onvoldoende blijkt.

De aanbevelingen richten zich op het ontwikkelen van een eenduidige werkwijze voor de Wijkteams Enschede, ontmoetingsmomenten en het ontwikkelen van een gezamenlijke visie. Om deze punten gezamenlijk op te pakken, is het onderzoek aangeboden aan de afdeling beleid van de Maatschappelijke Ontwikkeling van de Wijkteams Enschede/gemeente Enschede en aan de schooldirecteuren van Consent en SKOE.

Samenvatting Engels

The idea behind the introduction of the Appropriate Education Act in 2014 and the Youth Care Act in 2015 was that children and young people receive better support in their socio-emotional development. Both laws offer municipalities the opportunity to support children in order to continue to develop optimally within the regular education system. Based on these objectives, municipalities and schools are expected to coordinate youth aid and education. The aim of this research is to identify which factors (organizational and personal characteristics) play a role in the cooperation between primary education and youth care in the municipality of Enschede and how this cooperation can be improved. This is the best way to approach qualitative research, because this research has asked for the observations and underlying convictions of neighborhood coaches, internal supervisors and teachers. A literature study was done and from there, topics emerged that served as a guideline for the acquisition of the focus groups. Four focus groups were held in this study, two within the Wijkteams Enschede and two in primary education in Enschede.

The results of this research are divided into four themes: vision and expectations, communication and information, organization and finally skills and knowledge. With regard to vision and expectations, according to district coaches, the difference in opinion between the community team and the neighborhood team is about whether or not to make contact with the school. Schools would like to be informed, this is currently happening at least in the cooperation. It is indicated that it is person-related with who is cooperated and who does or does not contact school. From an organizational point of view, it appears that suitable education is perceived as a problem in some cases and there are differences in care structures of schools. According to district coaches, the differences in care structure are unclear. At the same time, the different tasks of the district coaches cause uncertainty in working methods at schools. Another important part is that communication and information feedback is an impeding factor in the collaboration. According to the schools, little information is fed back and they are not aware of the district coach's involvement. This also involves expressing expectations and developing a shared vision. Finally, knowledge and skills are treated. This concerns the obstruction work on each other's ground and the knowledge of teachers and district coaches that sometimes proves insufficient.

The recommendations focus on the development of an unambiguous way of working for the Enschede City Teams, meeting moments and the development of a shared vision. In order to jointly address these issues, the research was offered to the social development department of the Enschede / municipality Enschede District Teams and to the school directors of Consent and SKOE.

Inhoudsopgave

1. INLEIDING	8
1.1 AANLEIDING	8
1.2 ONTWIKKELINGEN, TRANSITIE EN TRANSFORMATIE	8
1.3 LOKALE UITWERKING WETSWIJZIGINGEN	9
1.4 INTERNATIONALE ONTWIKKELINGEN INCLUSIEF ONDERWIJS	10
1.5 SAMENWERKING JEUGDHULP EN PRIMAIR ONDERWIJS	11
1.6 ORGANISATORISCHE KENMERKEN IN DE SAMENWERKING	13
1.7 CONTEXT WIJKTEAMS ENSCHEDE	13
1.8 DOELSTELLING	14
1.8.1 INTERNE DOELSTELLING	14
1.8.2 EXTERNE DOELSTELLING	14
1.9 VRAAGSTELLING	14
1.10 DEELVRAGEN	14
2. METHODOLOGIE	15
2.1 METHODE EN DESIGN	15
2.2 ONDERZOEKSPOPULATIE EN STEEKPROEF	15
2.3 DATAVERZAMELING	16
2.4 OPERATIONALISEREN/INSTRUMENT	16
2.5 DATA-ANALYSE	18
2.6 METHODISCHE KWALITEIT	19
2.7 ETHISCHE VERANTWOORDING	19
3. RESULTATEN.....	21
3.1 POPULATIE, ACHTERGRONDEN EN RESPONS.....	21
3.1.1 WIJKTEAMS ENSCHEDE	21
3.1.2 PRIMAIR ONDERWIJS	21
3.2 BELANGRIJKSTE RESULTATEN	21

3.3 BEANTWOORDING DEELVRAGEN	22
3.3.1 VISIE EN VERWACHTINGEN	22
3.3.2 ORGANISATIE.....	23
3.3.3 COMMUNICATIE EN INFORMATIE.....	25
3.3.4 KENNIS EN VAARDIGHEDEN	26
4. CONCLUSIE EN DISCUSSIE	27
4.1 CONCLUSIES EN DISCUSSIE GEKOPPELD AAN ACTUELE LITERATUUR.....	27
4.2 EVALUATIE VALIDITEIT EN BETROUWBAARHEID	30
4.3 BEPERKINGEN EN STERKE KANTEN VAN HET ONDERZOEK	31
5. IMPLICATIES VOOR DE PRAKTIJK.....	32
5.1 AANBEVELINGEN VOOR VERDER ONDERZOEK	32
5.2 AANBEVELINGEN VOOR DE PRAKTIJK	32
LITERATUURLIJST	34
BIJLAGEN:.....	39
BIJLAGE I: TOPICLIJST	39
BIJLAGE II: DRAAIBOEK FOCUSGROEPEN MASTERTHESIS	41
BIJLAGE III: WERVINGSMAIL	48
BIJLAGE IV: INFORMED CONCENT	49
BIJLAGE V: CODEBOMEN	50
BIJLAGE VI: CODEBOOM SAMENGEVAT EN IN THEMA'S VERWERKT	54

1. Inleiding

1.1 Aanleiding

Door de invoering van de Wet Passend Onderwijs in 2014 en de Jeugdwet in 2015, moeten kansen ontstaan om kinderen en jongeren een betere ondersteuning te bieden bij hun sociaal-emotionele ontwikkeling. Beide wetten gaan uit van de kans om kinderen te ondersteunen en zich optimaal te kunnen blijven ontwikkelen binnen het reguliere onderwijssysteem (Schotanus, 2017). Het doel van deze decentralisatie is dat professionals in het leven van een kind integraal gaan samenwerken (Rijksoverheid 2011; 2013). Tevens wordt met de invoering van het Passend Onderwijs beoogd dat de groei van speciaal onderwijs wordt teruggedrongen (Nederlands Centrum Onderwijs & Jeugdzorg [NCOJ], 2016). Vanuit deze doelstellingen wordt van gemeenten en scholen verwacht dat jeugdhulp en onderwijs op elkaar worden afgestemd (Schotanus, 2017). Om dit te bewerkstelligen zijn de Overeenstemming Gerichte Overleggen (OGOO) opgericht. Het doel van deze overleggen is dat gemeenten en schoolbesturen hun plannen op elkaar afstemmen zodat jeugd zich kan blijven ontwikkelen en dat wanneer sprake is van problemen gewerkt kan worden met “een gezin, een plan” (Rijksoverheid, 2011; 2013). Iedere gemeente in Nederland heeft de jeugdhulp ingericht door middel van gemaakte afspraken met samenwerkingsverbanden vanuit school. Deze afspraken zijn gemaakt in de OGOO overleggen. In deze samenwerkingsverbanden zitten professionals vanuit school, bijvoorbeeld bestuurders en jeugdhulpprofessionals.

Gezien de invoering van beide wetten is het van groot belang dat de samenwerking tussen het onderwijs en de wijkteams goed functioneert (Denktank Transformatie jeugdstelsel [DTj], 2014). Anderzijds wordt aangegeven dat de samenwerking tussen het onderwijs en jeugdhulp moeizaam van de grond komt (Burg, 2017). Het blijkt dat organisaties veelal in hun eigen werkdomeinen denken en daardoor langs elkaar heen werken. Tevens wordt hierbij aangegeven dat er verschil is wat betreft de visie tussen het onderwijs en jeugdhulp omtrent de inzet van hulp voor kinderen. Ook blijkt uit onderzoek van Schotanus (2017) dat kennis ontbreekt om de samenwerking vorm te geven tussen jeugdhulp en onderwijs. Deze kennis is van belang om tot optimale samenwerking te komen. Het doel van dit onderzoek is te inventariseren welke factoren organisatorische- en persoonskenmerken een rol spelen in de samenwerking tussen het primair onderwijs en de jeugdhulp van de gemeente Enschede (Wijkteams Enschede) en hoe deze samenwerking verbeterd kan worden.

1.2 Ontwikkelingen, transitie en transformatie

De huidige ontwikkelingen ten aanzien van jeugdhulp en onderwijs zijn begonnen in de jaren negentig, waarbij gestart werd met de invoer van het persoonsgebonden budget (PGB). Dat betekende voor het onderwijs dat kinderen een apart budget kregen vanuit het sociaal domein waarin zij extra begeleiding

konden krijgen op een andere locatie dan school. De verwachting was destijds dat zorg hierdoor goedkoper en effectiever zou worden (Effting & Stoffelen, 2015). Het tegendeel bleek waar, de zorg werd te duur en burgers werden niet gestimuleerd tot zelfredzaamheid. Al met al bleek dat de invoering van het PGB niet voldeed aan de doelstelling; effectieve en goedkope zorg. Doordat de doelstelling niet werd behaald heeft de overheid bepaald dat het anders moest. De overheid wilde de focus verleggen van verzorgingsstaat naar participatiesamenleving (Rijksoverheid, 2011;2013). Dit werd de transitie genoemd, de transitie zal moeten leiden tot betere, snellere en goedkopere zorg en ondersteuning (Kruiter, Bredewold & Ham, 2016). Dat betekent dat gekeken zal worden naar de kansen en mogelijkheden van burgers en dat de oplossing van problemen niet wordt gezocht bij professionals, maar bij de burger zelf (Van der Klink, 2016). De inzet van de transitie moet zorgen voor eigen regie, vraag sturende zorg en het preventief hulpaanbod vergroten (Lahuis & Van der Gaag, 2017).

Deze transitie bracht een aantal wetswijzigingen met zich mee. Allereerst de Jeugdwet waarbij de jeugdzorg is overgeheveld naar gemeenten (Lahuis & Van der Gaag, 2017). Daardoor wordt de zorg ingekocht door gemeenten bij zorgaanbieders en moet deze zorg aansluiten bij de behoefte van gezinnen en kinderen (Rijksoverheid, 2013). Dat betekent dat gemeenten verantwoordelijk zijn voor de uitvoering van jeugdhulp, invoering van beschermingsmaatregelen en jeugdreclassering. Tevens is het aan de gemeente om te bepalen welke hulp geïndiceerd mag of moet worden en welke vrij toegankelijk is voor gezinnen. Tot slot maakt de nieuwe Jeugdwet het mogelijk om versplintering in de hulpverlening te voorkomen door de inzet van één regievoerder (Lahuis & Van der Gaag, 2017). Daarnaast komt de invoering van het Passend Onderwijs waarbij de zorgplicht van kinderen bij scholen is ondergebracht. Dat betekent dat het regulier basisonderwijs te maken zal krijgen met verschillende en brede ondersteuningsvragen van leerlingen. Scholen moeten anticiperen op kinderen die extra ondersteuning nodig hebben en daarvoor een passende hulpvorm gaan bieden (Brug, 2017). Daarbij is de doelstelling de groei naar het speciaal onderwijs te stoppen (Rijksoverheid, 2011). Kortom, de transitie en de genoemde wetswijzigingen zijn bedoeld om samenwerking tussen onderwijs en jeugdhulp te stimuleren ten behoeve van een optimale ontwikkeling van kinderen en jongeren (Lahuis & Van der Gaag, 2017).

1.3 Lokale uitwerking wetswijzigingen

Door de invoering van de wet Passend Onderwijs is het de bedoeling dat het aantal leerlingen op het speciaal onderwijs omlaag gaat en dat gekeken wordt hoe deze leerlingen gelijke kansen kunnen krijgen in het primair onderwijs en in de maatschappij (Rijksoverheid, 2011). Door deze doelstelling zijn in Nederland een aantal projecten gestart om dit te realiseren. In Almere is de gemeente een samenwerkingsproject gestart met het onderwijs en jeugdhulp. Dat houdt in dat op het moment dat kinderen extra ondersteuning nodig hebben dit binnen school wordt geregeld doordat in de school

jeugdhulpverleners aanwezig zijn (Thissen & Van Heeswijk, 2017). In veel gevallen is meer ondersteuning nodig dan het onderwijs tot op heden kon aanbieden. Deze nieuwe werkwijze zorgt voor een afname van thuiszitters en het aantal doorverwijzingen naar het speciaal onderwijs is gedaald met 20%. Daarnaast wordt op verschillende scholen in Nederland gestreefd naar inclusief onderwijs. In Den Bosch wordt geëxperimenteerd met het organiseren van een ontwikkelingslijn voor kinderen van 0–13 jaar waarbij onderwijs en zorg worden gecombineerd. Tevens wordt daardoor gewerkt met leerlingen uit groep 7 en 8 die getraind worden via een stappenplan conflicten te kunnen oplossen tijdens de pauzes, om zo samenwerken te stimuleren. In Eindhoven wordt gewerkt met “ZON-groepen”. Daarbij staat centraal “aandacht voor ieder kind en wat daarvoor nodig is”. Een ZON-leerkracht koppelt terug aan ouders, internbegeleiders en de “ZON-coördinator” wat nodig wordt geacht om het kind optimaal te laten ontwikkelen (Geven & Hartholt, 2016). Tot slot is men in Enschede gestart met “OJA” trajecten waarbij een aantal scholen subsidie krijgt vanuit de gemeente om zorg op school in te kopen. Dat betekent dat scholen werken met een hoofdaanbieder die samen met school, jeugdhulp gaat vormgeven voor leerlingen.

1.4 Internationale ontwikkelingen inclusief onderwijs

Ook internationaal wordt veelvuldig samengewerkt tussen onderwijs en jeugdhulp. Met name in de Scandinavische landen is deze samenwerking gewoon omdat men hier consequent werkt aan en met inclusief onderwijs waardoor de samenwerking wordt gestimuleerd. Dat maakt dat deze landen een voorsprong hebben in de ontwikkeling wat betreft de samenwerking met jeugdhulp en overige disciplines. Finland staat bekend om een hoogwaardig onderwijssysteem ten aanzien van inclusief onderwijs. In de klassen zijn extra leerkrachten aanwezig met kennis vanuit het speciaal onderwijs. Deze brede inzet van kennis en ondersteuning zorgt ervoor dat de leerprestaties succesvol zijn gebleken volgens het Programma voor Internationale Beoordeling (PISA) (Takala, Prittimaa & Tormanen, 2009). Ook Zweden staat internationaal bekend op het gebied van inclusief onderwijs. De centrale gedachte is dat elk kind naar een dichtstbijzijnde school moet kunnen gaan. In

Canada is te zien dat iedere provincie verantwoordelijk is voor zijn eigen onderwijscurriculum en beleid, net zoals in Nederland. Dit heeft allereerst een disharmonie teweeg gebracht onder de provincies met betrekking tot de manier waarop wordt voldaan aan de behoefte van studenten met extra ondersteuningsbehoeften. Eén provincie heeft de oorspronkelijke wetgeving herzien met een specifiek document wat “segregated, self-contained” verbiedt. Dat betekent dat lessen voor studenten gebaseerd worden op de leermogelijkheden van kinderen. Dit document verplicht een gemeenschappelijke leeromgeving voor alle studenten, waardoor het een van de sterkere inclusieve wetsdocumenten in Canada is (Sokal & Katz, 2015). In tegenstelling tot

Finland en Canada loopt Oostenrijk achter in de samenwerking tussen onderwijs en jeugdhulp. Het schoolsysteem heeft zich ontwikkeld tot een inclusief schoolsysteem, alleen blijft de samenwerking met andere disciplines uit. Een vraag die in Oostenrijk speelt is hoe ze de integrerende instellingen zoals jeugdhulp kunnen toevoegen aan de inclusieve onderwijs vorm. (Schwab, Holzinger, Krammer, Gebhardt & Hessels, 2015). Vanuit de lokale en internationale ontwikkeling is te zien dat het Nederlandse onderwijs systeem vele projecten heeft opgezet om het Passend Onderwijs vorm te geven. Dat betekent dat Nederland zich bevindt in de middenmoot.

1.5 Samenwerking jeugdhulp en primair onderwijs

De samenwerking tussen onderwijs en jeugdhulp is in alle gemeenten verschillend vorm gegeven. Dit is een logisch gevolg van de invoering van de Jeugdwet en de Wet Passend Onderwijs. Het Nederlands Jeugdinstituut (NJI) stelt dat het nodig is om effectieve organisatievormen te creëren in de samenwerking tussen jeugdhulp en onderwijs, met korte lijnen, flexibele inzet en ruimte om te beslissen wat nodig is voor een jeugdige (NJI, 2017). Hieruit blijkt dat meer samenwerking nodig is tussen onderwijs en jeugdhulp (Onderwijsraad, 2014). Volgens de Onderwijsraad is voornamelijk oog voor het proces en minder voor de inhoud. Daarbij komt uit onderzoek van Mendenhall en Frauenholtz (2014) dat verschillende barrières worden ervaren in de samenwerking. Hierbij kan gedacht worden aan het bereiken van overeenstemming, ongelijkheden in betrokkenheid waardoor machtsverhoudingen ontstaan. Een belangrijk punt wat genoemd wordt is de ongelijkheid in terugkoppeling van informatie van jeugdhulp naar school (Verheijden & De Lange, 2016). Zo blijkt dat een gezamenlijke visie tussen organisaties vaak ontbreekt en dat nabijheid en vertrouwen van groot belang zijn in de samenwerking. Het belangrijkste punt hierbij is dat de samenwerking nooit kan worden afgedwongen maar het zich van onderaf moet ontwikkelen (Van der Horst & Huijbregts, 2013). Tevens blijkt uit onderzoek van Meijer (2009) dat in de praktijk de samenwerking moeizaam op gang komt. Dit heeft voornamelijk te maken met het feit dat onderwijs en jeugdhulp in twee verschillende werelden werken. Leraren richten zich met name op hun primaire taak: lesgeven, voelen zich overbelast en zijn niet direct enthousiast door de invoering van de wet Passend Onderwijs. Volgens Meijer (2009) is het de vraag of leerkrachten en hulpverlening hetzelfde verstaan onder Passend Onderwijs, daardoor ontstaat volgens hem frictie in de samenwerking.

De Onderwijsraad (2014) heeft een aantal verbeterpunten beschreven die naar voren komen in de samenwerking, waaronder: gescheiden systemen tussen school en jeugdhulp, onduidelijkheden over verantwoordelijkheden tussen jeugdhulp en onderwijs, rol- en taakverdeling, discussie over domeinen, grensconflicten en mogelijke psychosociale problemen komen laat in beeld. Daarnaast blijkt dat professionals vanuit school en jeugdhulp niet voldoende op de hoogte zijn van de ondersteuningsvormen

van een leerling (Onderwijsraad, 2014). Daarnaast lijken scholen met name moeite te hebben met de bereikbaarheid en communicatie met jeugdhulp (Stoutjesdijk & Westerbeek, 2016). Uit onderzoek van Smeets en Wester (2009) blijkt dat de structuur van de jeugdhulp onoverzichtelijk is, door bijvoorbeeld wachttijden en procedures. De Onderwijsraad (2014) voegt daaraan toe dat onderlinge verbondenheid, wederzijds respect en vertrouwen gekweekt moeten worden om een open manier van communiceren en gedeeld probleemeigenaarschap vorm te geven. Deze kenmerken zijn op dit moment nauwelijks terug te zien in de relatie tussen onderwijs en jeugdhulp. Tevens spreken professionals soms een ander vakjargon en is er verschil in achtergronden, denkwijze en referentiekaders. Hierbij spelen de achterliggende opvattingen en de kennis van de professionals een rol (Transitie Autoriteit Jeugd [TAJ], 2017).

Behalve door de Onderwijsraad is meer onderzoek gedaan naar de samenwerking tussen onderwijs en jeugdhulp. Uit onderzoek van Bos, De Groot & Van der Vinne (2016) komt terug dat men elkaar moeizaam kan bereiken en de lijnen tussen onderwijs en jeugdhulp als lang worden ervaren. Daarnaast wordt aangegeven dat de samenwerking niet beschikt over voldoende kaders en daarmee de samenwerking in de ogen van het onderwijs en de jeugdhulp te vrijblijvend is. Dat zorgt ervoor dat de contacten die er zijn afhankelijk zijn van eigen initiatieven, professionaliteit en volhardingsvermogen van professionals. Verder wordt beschreven dat in de samenwerking onvoldoende tijd wordt genomen voor gesprekken over een gedeelde visie op de benodigde zorg van een leerling. Dat betekent dat er geen inhoudelijke afspraken zijn gemaakt over een integrale aanpak voor een leerling. De indruk bestaat dat een gezamenlijke visie mist in de samenwerking en dit gepaard gaat met rol- en taalverwarring. Het onderwijs heeft in sommige gevallen een uitgesproken visie en moet dit vervolgens aanpassen. In de huidige samenwerking blijkt de internbegeleider de complexiteit van de samenwerking het meest te signaleren en een spil is voor de samenwerking met de jeugdhulp (Bos, et al., 2016).

Vervolgens blijkt uit onderzoek van Sandhu (2017) dat de rol van de leerkracht van belang is ten opzichte van de samenwerking en Passend Onderwijs. Het blijkt dat leerkrachten onvoldoende geschoold zijn om kinderen met speciale behoeften les te geven. Volgens hulpverlening is het van belang dat de leerkracht gaat signaleren waarna-wellicht de samenwerking kan worden gezocht met jeugdhulp, om vervolgens vandaaruit te bepalen welke behandeling of ondersteuning nodig is voor een leerling. Dat maakt dat in de samenwerking met jeugdhulp het van groot belang is dat expertise met elkaar wordt gedeeld. Op deze manier krijgen leraren voldoende ondersteuning en dat zal de ontwikkeling van een gezamenlijke aanpak mogelijk maken (Sandhu, 2017). Naast de barrières zijn er ook succesfactoren in de samenwerking. Uit onderzoek van Ungar, Liebenberg en Ikeda (2014), blijkt dat laagdrempeligheid en uitwisseling van informatie succesfactoren zijn. Belemmerend hierbij zijn de afspraken wat betreft privacy (Ten Berge, Addink, Baat, Bartelink, Van

Rossum & Vinke, 2012). Om de samenwerking te optimaliseren moet de gehele context worden betrokken bij de ondersteuningsvragen bij gezinnen en kinderen. Ofwel een gedeelde doelstelling en visie zal bijdragen aan een goede samenwerking (Mendenhall & Frauenholtz, 2014) Gezien de korte periode van de samenwerking valt te bezien of er sprake is van een gedeelde visie (Brug, 2017).

1.6 Organisatorische kenmerken in de samenwerking

In de samenwerking tussen het onderwijs en jeugdhulp spelen ook organisatorische kenmerken een rol. Vanuit de overheid wordt gesproken over de inzet van “Een kind, een plan” (Rijksoverheid, 2011;2013). Kvarnström (2008) geeft aan dat meerdere barrières worden ervaren in de samenwerking op organisatorisch gebied. Deze hebben te maken met problemen in de groepsdynamiek, ongelijkheden in de hiërarchie, onvoldoende overeenstemming over een bepaalde strategie om problemen op te lossen. De barrières in de samenwerking hebben volgens professionals te maken met het feit dat een gebrekkige samenwerking voortkomt uit schotten binnen organisaties, bureaucratie, bijkomende wachtlijsten, hoge werkdruk en onvoldoende deskundigheid bij organisaties en professionals (Dronkers & Dijkshoorn, 2010). De samenwerking is nu opgelegd door de huidige wetswijzigingen waardoor afgevraagd kan worden of professionals voldoende tijd krijgen om de samenwerking vorm te geven (Van der Horst & Huijbregts, 2013). Daarnaast komt uit onderzoek van Transitie Autoriteit Jeugd [TAJ] (2017) naar voren dat professionals flexibiliteit moeten krijgen om tegemoet te komen aan elkaars verwachtingen. Om dit te realiseren is tijd en geld nodig om de transformatie ten aanzien van jeugdhulp en onderwijsvorm te geven. Een ander belangrijk onderdeel is dat professionals ruimte moeten krijgen om de regeldruk of bureaucratie te verminderen. Concluderend kan gesteld worden dat ontschotting kan zorgen voor goede afstemming en samenwerking in de zorg voor jeugdigen (TAJ, 2017).

1.7 Context Wijkteams Enschede

De wetswijziging rondom Passend Onderwijs en de invoering van de Jeugdwet heeft nog niet gezorgd voor een optimale samenwerking tussen onderwijs en jeugdhulp (Ministerie van OCW, 2011a,b). Uiteindelijk zal toegewerkt moeten worden naar een integrale samenwerking tussen onderwijs en jeugdhulp waarbij ieder kind zich optimaal kan ontwikkelen (Timmerhuis, 2015). In Enschede is daarom gekozen voor de oprichting van de Wijkteams Enschede: een samenwerking tussen de gemeente Enschede en de Stichting Maatschappelijke Dienstverlening Enschede (SMD-E). Hierbij zijn negen wijkteams verdeeld over de stad. Burgers kunnen terecht bij de wijkteams voor advies en informatie op verschillende leefgebieden. Binnen de wijkteams wordt gewerkt met en veelal gesproken over kwesties. Kwesties zijn gericht op het voorliggend oplossen van een probleem op grond van een vraag van een burger. Vanuit deze gedachtegang, het kijken naar kwesties en het kijken naar het versterken van de samenwerking tussen de wijkteams is de werkgroep “Expeditie onderwijs” in het leven geroepen. Deze

heeft als doel om de samenwerking tussen de wijkteams en het primair onderwijs te versterken. Hierbij is het de bedoeling dat de Wijkteams Enschede en de schoolbesturen op zoek gaan naar kansrijke situaties waarin samenwerking tussen school en buurt vorm kan krijgen om te realiseren dat alle kinderen in de buurt optimaal kunnen leren en participeren en zo een beter leven krijgen zowel thuis, in de buurt, als op school. Daarbij staan de samenwerking tussen school en buurt/wijk, preventie en de visie en intentie “op weg naar inclusiever onderwijs” centraal. Deze huidige ontwikkelingen maken het van belang dat de samenwerking tussen onderwijs en de jeugdhulp verbeterd wordt, om de zorg voor deze leerlingen zo optimaal mogelijk te kunnen vormgeven (Onderwijsraad, 2014).

1.8 Doelstelling

Het doel van dit onderzoek is te inventariseren welke factoren (organisatorische- en persoonskenmerken) een rol spelen in de samenwerking tussen het primair onderwijs en de jeugdhulp van de gemeente Enschede. Daarnaast wordt gekeken hoe deze samenwerking verbeterd kan worden.

1.8.1 Interne doelstelling

Inventarisatie van factoren (organisatorische- en persoonskenmerken) die een rol spelen in de samenwerking tussen het primair onderwijs en de jeugdhulp in de gemeente Enschede en hoe deze samenwerking verbeterd kan worden.

1.8.2 Externe doelstelling

Het onderzoeken van verbeterpunten om de samenwerking tussen de jeugdhulp van de gemeente Enschede en het primair onderwijs te verbeteren.

1.9 Vraagstelling

Welke belemmerende en bevorderende persoons- en organisatiekenmerken spelen een rol in de samenwerking tussen het primair onderwijs en jeugdhulp in de gemeente Enschede en hoe kan deze verbeterd worden?

1.10 Deelvragen

- Wat ervaren wijkcoaches, internbegeleiders en leerkrachten als bevorderende en belemmerende persoonskenmerken in de samenwerking tussen jeugdhulp en het primair onderwijs?
- Wat ervaren wijkcoaches, internbegeleiders en leerkrachten als belemmerende en bevorderende organisatiekenmerken in de samenwerking tussen de Wijkteams Enschede en het primair onderwijs?
- Welke oplossingen zien wijkcoaches, internbegeleiders en leerkrachten waarmee de samenwerking tussen de Wijkteams Enschede en het primair onderwijs verbeterd kan worden?

2. Methodologie

2.1 Methode en design

Het onderzoek is op een kwalitatieve wijze uitgevoerd waarbij de inzichten, ervaringen en meningen van leerkrachten, internbegeleiders en wijkcoaches zijn meegenomen. De samenwerking tussen de Wijkteams Enschede en het primair onderwijs in Enschede staat hierin centraal. Doordat het gaat om de beleving en oordelen van personen en ook om de onderlinge interactie tussen respondenten is in dit onderzoek gekozen voor het organiseren van focusgroepen. Bij de focusgroepen is aandacht voor de waarnemingen en achterliggende overtuigingen van wijkcoaches, internbegeleiders en leerkrachten in het kader van de samenwerking tussen beide domeinen (Baarda, Bakker, Julsing, Fischer, Peters & Van der Velden, 2013). Door het gebruik van focusgroepen wordt gesproken over de inzet van een kwalitatief meetinstrument en wordt betekenis gegeven door mensen aan de sociale omgeving en hoe ze zich op basis daarvan gedragen (Bryman, 2015). Daarnaast is bij dit onderzoek gebruik gemaakt van de deductieve redenering. Dat betekent dat gekeken is naar ervaringen, belevingen en meningen waarbij toevoegingen gedaan kunnen worden op theorie of om de theorie verder te kunnen ontwikkelen (Bryman, 2015). Tot slot is bij dit onderzoek sprake van een cross-sectioneel design waarbij de data verzameld is binnen verschillende settingen (wijkteams en het primair onderwijs) en de focusgroepen zijn op ongeveer hetzelfde moment en tijdsbestek afgenomen (Baarda, et al., 2013).

2.2 Onderzoekspopulatie en steekproef

De onderzoekspopulatie bestond uit wijkcoaches van de Wijkteams Enschede Noord-Noord en Twekkelerveld, internbegeleiders en leerkrachten uit het primair onderwijs in Enschede. De onderzoekspopulatie is vormgegeven in bestaande overlegstructuren van de Wijkteams Enschede en de deelnemende scholen. Dat betekent dat de focusgroepen zijn gehouden op reguliere vergadermomenten om de werkdruk niet te verhogen. Binnen de Wijkteams Enschede is gekozen om een selecte steekproef te nemen. Door de hoge werkdruk is gekozen om wijkteams Noord-Noord en Twekkelerveld deel te laten nemen omdat de onderzoeker zelf in deze teams werkzaam is en dit op korte termijn realiseerbaar was. Dat maakt dat de focusgroepen binnen de wijkteams door externe interviewers vanuit Saxion zijn geleid.

Daarnaast is binnen het onderwijs gebruik gemaakt van schoolwijkcoaches voor de werving van de scholen. De onderzoeker heeft in samenwerking met schoolwijkcoaches acht scholen benaderd. De wervingsmail is terug te vinden in bijlage III. Zes scholen hebben aangegeven onvoldoende tijd te hebben om deel te nemen. In eerste instantie is geprobeerd om de scholen binnen de desbetreffende wijken Twekkelerveld en Noord-Noord te houden. Dit is niet gelukt en dat betekent voor het onderzoek dat één school gelegen is in Stadsveld. Deze school is wel bekend bij Wijkteams Pathmos-Stadsveld. Dat betekent dat binnen het onderwijs gebruik is gemaakt van een aselechte steekproef omdat scholen zelf

konden kiezen of ze wilden deelnemen aan het onderzoek (Baarda, et al., 2013). Daarnaast moest de onderzoekspopulatie voldoen aan de volgende selectiecriteria:

- Werkzaam binnen het sociaal domein of primair onderwijs;
- Minimaal 1 jaar werkervaring als leerkracht, internbegeleider of wijkcoach;
- HBO geschoold;
- Ervaring met “zorgleerlingen” of jeugdhulp.

2.3 Dataverzameling

Voor de dataverzameling is gekozen om focusgroepen te organiseren waarbij wijkcoaches, internbegeleiders en leerkrachten zijn bevestigd ten aanzien van een afgebakend onderwerp “samenwerking”. In deze focusgroepen is sprake van een homogene groepssamenstelling, omdat de respondenten vergelijkbare studie- en werkachtergronden hebben (Bryman, 2015). Door het gebruik van bestaande groepen voelden respondenten zich veilig waardoor discussies goed op gang kwamen. Dat ligt in de lijn der verwachting vanuit de theorie waarbij wordt aangegeven dat onderlinge communicatie gemakkelijk zal verlopen wanneer mensen zich veilig voelen (Baarda, et al., 2013). De focusgroepen zijn afgenomen op de standplaats van de desbetreffende Wijkteams Enschede, service centrum Noord-Noord. De scholen hebben een kantoor beschikbaar gesteld in de school waar de focusgroepen afgenomen konden worden. De focusgroepen zijn vorm gegeven door het gebruik van een topiclijst, zie paragraaf 2.4.

2.4 Operationaliseren/instrument

Deze topiclijst/operationalisering is vormgegeven door vanuit de literatuurstudie, topics te formuleren waarmee de hoofdvraag en deelvragen beantwoord kunnen worden (Baarda, et al., 2013). De interviewvragen van de focusgroepen zijn voor zowel wijkcoaches als het onderwijs hetzelfde, maar de doorvragen kunnen verschillen per focusgroep.

Concept	Definitie	Uitkristalliseren begrip	Interviewvragen
Samenwerking	Samenwerking wordt aangegaan tussen twee partijen als een partij in het bezit is van wat van waarde is voor de andere partij. Ofwel een overeenkomst	• Professionals vanuit school of jeugdzorg niet voldoende op de hoogte van ondersteuningsvormen van een leerling (Onderwijsraad, 2014); • Ten tweede komt het in de praktijk voor dat hulpverlening nog veelal buitenschool wordt vormgegeven (Oreopoulos & Salvanes, 2011); • School en jeugdhulp weten elkaar niet te vinden; bereikbaarheid, onvoldoende terugkoppeling	Intro: Hierbij gaat het om de samenwerking tussen onderwijs en jeugdhulp. Kernvragen: Hoe verloopt de samenwerking nu? Waar loopt u tegen aan ten aanzien van de samenwerking tussen primair onderwijs en de wijkteams Enschede? Wat gaat goed ten aanzien van de samenwerking tussen

	t tussen partijen waar gezamenlijk wordt gewerkt aan dezelfde zaak of taak (Schruijer & Vasaina, 2007).	vanuit Jeugdhulp (Stoutjesdijk & Westerbeek, 2016); • Verschil in referentiekader (Smeets & Wester, 2009); • Onbekendheid werkwijzen (Onderwijsraad, 2014); • Een open manier van communiceren; • Gedeeld probleemeigenaarschap (Onderwijsraad, 2014).	primair onderwijs en de wijkteams Enschede? Doelvragen: Kunt u voorbeelden noemen? Wat nog meer? Wat gaat goed ten aanzien van de samenwerking tussen primair onderwijs en de wijkteams Enschede? Kunt u voorbeelden noemen? Wat nog meer? Back-up vragen: Heb je voorbeeldcasus waarin je vindt dat het tot stand komen van inclusief onderwijs en de samenwerking tussen school en wijkteam goed is gelukt?
Organisatiekenmerken	Strategie, personeel, structuur, beloning en processen. De mate waarin de cultuur naar binnen gericht is (Birkenhäger, 2016)	• Een kind een plan (Rijksoverheid, 2011;2013); • Flexibiliteit om partijen tegemoet te komen (TAJ, 2017); Tijd en geld om te transformeren (TAJ, 2017). • Meer ruimte voor professionals door de regeldruk te verminderen (TAJ, 2017).	Intro: Hierbij gaat het om de kenmerken/cultuur die naar voren komen vanuit de organisatie ten aanzien van de samenwerking. Kernvraag: Welke belemmerende en bevorderende organisatiekenmerken spelen volgens u een rol bij de samenwerking tussen onderwijs en het wijkteam? Doelvragen: Wat nog meer? Hoe ziet dit eruit? Kun je een voorbeeld noemen? Zijn er specifieke kenmerken?
Persoonskenmerken	Kenmerken en gedragingen die door een groep mensen worden gedeeld en op elkaar overgedragen	• Tevens spreken professionals soms andere vakjargon; • De verschillen in achtergrond, denkwijze en referentiekaders; • Hierbij spelen de achterliggende opvattingen en de kennis van de professionals een rol (TAJ, 2017).	Intro: Bij persoonskenmerken is het van belang om de achterliggende opvattingen te onderzoeken. Kernvraag: Welke belemmerende en bevorderende persoonskenmerken in de

	. Het gaat om gezamenlijke factoren zoals herkomst, uiterlijke kenmerken, religie, taal, cultuur en geschiedenis (Sanderse. Verweij & De Beer, 2012).		samenwerking tussen onderwijs en het wijkteam? Doorvragen: Wat nog meer? Hoe ziet dit eruit? Kun je een voorbeeld noemen? Zijn er specifieke kenmerken?
--	---	--	---

Tabel 1. Uitwerking operationalisatie

2.5 Data-analyse

De data van de verkregen focusgroepen is allereerst uitgewerkt middels een transcript. Vanuit het transcript werd de verkregen informatie geanalyseerd om de onderzoeksvraag te beantwoorden.

Gedurende het proces kwamen drie onderdelen roulerend aan bod binnen de data-analyse:

1. Waarnemen
2. Analyseren
3. Reflecteren (Baarda, et al., 2013).

De waarneming bestond uit het afnemen van de focusgroepen, zoals beschreven in de dataverzameling in paragraaf 2.2. In de analyse werden de transcripten uitgetypt en geüpload in het programma Atlas-ti. Middels Atlas-ti zijn de transcripten gecodeerd en werd de verkregen informatie geïnterpreteerd. De resultaten uit de interpretatie werden vervolgens vastgelegd in codes (Baarda, et al., 2013). Binnen dit onderzoek is gewerkt met open codering en familiecodering. Bij de open codering gaat het over een fragment met daaraan gekoppeld een onderwerp op thema. De variabelen vanuit de hoofd- en deelvragen hebben een rol gespeeld bij de coderingen. De familiecoderingen hadden als doel om de verschillende open coderingen onder te brengen in een gezamenlijk familiecode, deze komen uit de informatie van de analyse (Baarda, et al., 2013). In bijlage V is een uitwerking van de codeboom opgenomen. Door middel van Atlas- ti zijn alle codes samengevoegd tot een bestand. Vanuit dit bestand zijn thema's gekoppeld. Dat zorgt voor een overzichtelijk beeld om van daar uit de thema's te koppelen aan de beantwoording van de hoofd- en deelvragen van het onderzoek. Daarmee is getracht alle uitspraken te koppelen aan passende thema's en variaties. De uitkomsten hebben het mogelijk gemaakt om het hoofdstuk resultaten te kunnen beschrijven.

Tot slot is bij de reflectie gebruikt gemaakt van peer-assessments met betrekking tot de coderingen. Dit is gedaan met medestudenten en de meesterproefbegeleider om te bekijken hoe de

codes waren opgesteld en of er mogelijkwerijs te snel conclusies zijn getrokken en om te voorkomen dat de onderzoeker geen tunnelvisie zal ontwikkelen (Baarda, et al., 2013).

2.6 Methodische kwaliteit

Allereerst is het van belang dat aandacht wordt besteed aan de interne validiteit “credibility”. In dit onderzoek is dit gedaan door een draaiboek te maken voor de focusgroepen. Daarnaast is tijdens het uitvoeren van de focusgroepen samengevat en de gegevens uitgewerkt in een transcript. Het instrument is getest door de afname van een proefinterview. De uitkomsten van de pilot zijn achteraf met de respondent besproken. Door het proefinterview en het bespreken van de uitkomsten achteraf is beoogd de interne validiteit te verhogen (Bryman, 2015). De externe validiteit ofwel “transferability” houdt de uniekheid en significante karakter van het onderzoek in (Bryman, 2015). In dit onderzoek is de externe validiteit verhoogd door een representatieve onderzoekspopulatie samen te stellen, dit is gedaan door meerdere wijkteams en scholen te betrekken bij het onderzoek. Tevens kunnen de focusgroepen in verschillende settingen worden herhaald wanneer men rekening houdt met de inclusie- en exclusiecriteria. Kijkend naar de betrouwbaarheid, “dependability”, wordt in dit onderzoek gebruik gemaakt van een dagboek waarin wordt bijgehouden welke fasen van het onderzoek zijn doorlopen. Hiermee wordt de toegankelijkheid van het verslag bijgehouden en is het aannemelijk voor andere personen. Daarnaast zullen alle geluidopnames van de focusgroepen worden bewaard. Om de objectiviteit te verhogen, is tijdens de focusgroepen aangegeven dat de onderzoeker zo objectief mogelijk wil blijven door een neutrale houding aan te nemen (Bryman, 2015).

2.7 Ethische verantwoording

Om de ethische verantwoording vorm te geven moet voldaan worden aan een aantal eisen zoals: vrijwillige medewerking, juiste toelichting, anonimiteit, afwezigheid van negatieve effecten (Baarda, et al., 2013). De eisen worden op de volgende manier gewaarborgd: allereerst hebben de respondenten toestemming gegeven voor deelname aan het onderzoek. Dit is terug te vinden in het informed consent die is opgenomen in bijlage IV. Daarmee hebben respondenten expliciet aangegeven deel te willen nemen aan het onderzoek (Baarda, et al., 2013). Tevens is iedere respondent op de hoogte gebracht van het doel, verwachtingen en werkwijze van het onderzoek en waarvoor de gegevens worden gebruikt. In de uitwerking van de focusgroepen zijn de gegevens van de respondenten geanonimiseerd om de privacy van de respondenten te waarborgen (Baarda, et al., 2013). De respondenten hebben willekeurig een naam gekregen. De namen luiden als volgt: R1, R2 etc. Met deze codenamen is de verkregen informatie niet direct terug te leiden naar de respondenten. Het onderzoek had een explorerend karakter waardoor knelpunten en succeservaringen konden worden ontdekt en verbeterpunten konden worden

weergegeven. Het is niet de bedoeling om de oorzaken die naar voren kwamen toe te rekenen aan deelnemende partijen, het ging om de exploratie. Tot slot worden de geluidsopnames van de focusgroepen opgeslagen en vijf jaar bewaard door de onderzoeker. Kijkend naar de rol van de onderzoeker was de verwachting dat het onderzoek op een ethische manier verantwoord kon worden. Dit houdt in dat de onderzoeker geen bewuste fouten heeft gemaakt om de onderzoeksresultaten anders te doen laten uitkomen. Tevens heeft de onderzoeker vermelde bronnen volgens de APA-richtlijn gehanteerd om plagiaat te voorkomen (Baarda, et al., 2013). Gedurende het onderzoek heeft de werkgever altijd inzage gehad in de voortgang en het onderzoeksplan + meesterproef.

3. Resultaten

3.1 Populatie, achtergronden en respons

3.1.1 Wijkteams Enschede

Kijkend naar de socio-demografische resultaten van de wijkteams valt op dat medewerkers voornamelijk in de leeftijdscategorie 50–60 jaar zitten. De achtergronden van de wijkcoaches liggen allemaal op het gebied van Social Work. In totaal hebben zestien wijkcoaches meegedaan aan de focusgroepen, negen uit Twakkelveld, inclusief twee schoolwijkcoaches en zeven uit Noord-Noord inclusief drie schoolwijkcoaches.

3.1.2 Primair onderwijs

In dit onderzoek hebben twee scholen deelgenomen aan het onderzoek: De Roombeekschool en Openbare Basisschool (OBS) het Stadsveld. Beide scholen vallen onder Consent. De Roombeekschool telt 179 leerlingen en OBS het Stadsveld telt 204 leerlingen. De leeftijden van de leerkrachten en internbegeleiders liggen verspreid over alle leeftijdscategorieën. Het totaal aantal respondenten was dertien personen, waarvan zeven van OBS het Stadsveld inclusief twee internbegeleiders en zes vanuit de Roombeekschool waaronder één internbegeleider. Kijkend naar de verwijzingspercentages naar het speciaal onderwijs is voor deze scholen te zien dat zij weinig verwijzen. Gemiddeld gaat het om 1% verwijzingen over vijf jaar, de Roombeekschool ligt op 0,59% en OBS het Stadsveld op 0,32%. (A, Timmerhuis, persoonlijke communicatie, 23 maart 2018).

3.2 Belangrijkste resultaten

Vanuit dit overzicht zijn de resultaten te zien met betrekking tot de samenwerking tussen jeugdhulp en onderwijs.

	Belemmerende persoonkenmerken	Bevorderende persoonkenmerken	Belemmerend organisatorisch	Bevorderend organisatorisch	Oplossingen
Wijkteams Enschede	- Onvoldoende kennis leerkrachten; - Normatieve houding school; - Op elkaars terrein werken; - Diagnose kinderen te snel geplakt door school; - Visieverschillen; - Expertise in twijfel getrokken.	- Afstemming zoeken; - Verbinding- en leggen; - Internbegeleider aanspreekpunt - Brugfunctie schoolwijk- coach; - Vertrouwen.	- Beelvorming wijkteams; - Taken pakket wijkcoach; - Geen eenduidige werkwijze; - Verschil in zorgstructuur school; - Passend onderwijs knellend.	- Intern en extern overleg; - Flexibel in tijd; - Monitoring van hulpverlening.	- Ontwikkelen gezamenlijke visie; - Eenduidige werkwijze; - Begin bij jezelf; - Structureel in beeld bij school; - Preventiever werken.
Scholen	- Geen terugkoppeling informatie; - Weinig communicatie; - Visieverschillen; - Verwachtingen; - Onzekerheid leerkrachten; - Overbetrokkenheid wijkcoach.	- Tevredenheid schoolwijkcoach; - Internbegeleider aanspreekpunt voor school; - Betrokkenheid en verantwoordelijkheid in het team; - Perfectionistisch werken.	- Onbekendheid werkwijzen wijkteam; - Tijd en geld; - Passend onderwijs knellend.	- Bereidheid tijdsinvestering; - Mogelijkheden scholing.	- Communicatie verbeteren; - Elkaar ontmoeten; - Persoonlijk contact; - Verwachtingen uitspreken; - Aanpassend wetgeving.

Figuur 1. Belangrijkste resultaten.

3.3 Beantwoording deelvragen

De beantwoording van de deelvragen is opgedeeld in een viertal thema's: visie en verwachtingen, communicatie en informatie, organisatie en tot slot vaardigheden en kennis. Dit betekent dat de resultaten worden gekoppeld aan belemmerende en bevorderende factoren (organisatorisch en persoonskenmerken) en waarbij aansluitend oplossingen worden aangegeven bij de gekozen thema's. Hierbij worden alle perspectieven vanuit de Wijkteams en de scholen weergegeven.

3.3.1 Visie en verwachtingen

Het eerste thema richt zich op de visie, visie vanuit het wijkteam en visie vanuit scholen. Vanuit de wijkcoaches wordt aangegeven dat er een visieverschil is te zien binnen het wijkteam over het wel of geen contact leggen met school. Dit ligt volgens de wijkcoaches ook aan de relevantie van de informatie en of het gaat om jeugdzorg casuïstiek of niet. In wijkteam Tweekerveld is er discussie over wanneer het wel of geen jeugdzorg is. Daarnaast geven deze wijkcoaches aan dat sommige wijkcoaches een natuurlijke gang hebben naar school, dat het afhangt van de betrokkenheid van de wijkcoach en of men wel/geen meerwaarde ziet in het contact leggen met school. Dit heeft volgens hen te maken met het feit dat het contact zoeken met school functioneel moet zijn en een doel moet hebben. Verder wordt het soms vergeten om school te betrekken. Bovenstaand komt overeen met de zienswijze van de Roombeekschool en OBS het Stadsveld. Ook zij geven aan dat het persoonsafhankelijk is met welke wijkcoach wordt samengewerkt. Dit komt terug in het volgende citaat van respondent vijf van de Roombeekschool: *"Het is maar net met wie je te maken hebt en welke visie diegene dan heeft, leg je wel of geen contact met school"*. Een verschil is dat de Roombeekschool en OBS het Stadsveld aangeven graag op de hoogte te willen zijn van de inzet van de wijkcoach. Scholen zijn niet altijd op de hoogte of pas veel later. Aan de andere kant wordt door Wijkteam Noord-Noord ook ervaren dat scholen zich een beeld vormen van de wijkteams waardoor verwachtingen niet duidelijk zijn en dat de werkelijkheid hier niet altijd mee overeenkomt. Dit blijkt uit de uitspraak van respondent vijf van wijkteam Noord-Noord: *"Ja dat kan maar als je dan terugkijkt naar uhm wat wij hebben onze ideeën over de samenwerking met scholen, scholen hebben ook hun ideeën over ons (...)".*

De overeenkomsten wat betreft het visieverschil en de verwachtingen liggen met name op het gebied van het wel of niet meebewegen in een visie en het wel of geen contact leggen met scholen. Het meebewegen in de visie gaat om het feit dat leerkrachten en wijkcoaches hun gedachtegang bespreekbaar kunnen maken en een gezamenlijke visie kunnen ontwikkelen ten aanzien van hulp voor kinderen. De elementen van deze gezamenlijke visie zijn volgens de wijkcoaches dat afstemming gezocht moet worden met leerkrachten, de situatie van het kind helder moet zijn of moet worden, wat kan de school hierin betekenen en wat de verwachtingen en belangen zijn. Deze elementen kunnen ervoor zorgen dat een gezamenlijk hulpaanbod ontstaat voor kinderen en gezinnen.

Daarnaast ervaren scholen het als belemmerend dat ze laat worden geïnformeerd en niet weten dat er een wijkcoach betrokken is. Zowel de Roombeekschool, OBS het Stadsveld als de beide wijkteams geven als oplossing aan dat een gezamenlijke visie moet worden ontwikkeld. Daarbij wordt aangegeven dat het van belang is om te kijken wat iedereen hier zelf in zou kunnen doen, kijken naar overeenkomsten en waar de behoeften liggen. Ook geeft de Roombeekschool aan dat ze hun verwachtingen vanuit hun team met de wijkcoaches willen bespreken om duidelijkheid te creëren. Bovendien is een oplossing volgens de Roombeekschool dat ze de werkwijze van het wijkteam leren kennen. De wijkteams geven daarbij aan dat ze het belangrijk vinden om een gezamenlijk doel vast te stellen, de onderliggende visie te benoemen en met elkaar in gesprek te gaan. Bij de wijkteams intern zal volgens beide wijkteams een eenduidige visie moeten worden ontwikkeld ten aanzien van het contact leggen met de school.

3.3.2 Organisatie

Vanuit het perspectief van de wijkteams worden de volgende belemmerende punten aangegeven: beeldvorming van wijkteams bij scholen, de verschillende taken van de wijkcoaches en het verschil in zorgstructuur van de scholen. Allereerst geven wijkcoaches in Noord-Noord aan dat scholen zich een beeld vormen van het wijkteam dat te maken heeft met de taken van de wijkcoach en het beeld wat mensen hebben over wijkcoaches gericht op de jeugdzorg taken. Dit beeld wordt volgens de wijkcoaches in Noord-Noord onder andere bepaald door het feit dat ouders zich gecontroleerd voelen als hulp wordt ingezet thuis. Ook geven wijkcoaches aan dat de hulp in het verleden laagdrempeliger was en dat er nu door de ogen van jeugdzorg wordt gekeken. Hierop aansluitend wordt vanuit team Tweckelerveld aangegeven dat de verschillende taken van de wijkcoaches kunnen zorgen voor een spagaat in de samenwerking met de school. Dit komt volgens hen doordat de taken van wijkcoaches of schoolwijkcoaches soms onduidelijk zijn waardoor de school niet weet waar men aan toe is. Tot slot wordt door Tweckelerveld aangegeven dat de zorgstructuren van de scholen verschillend zijn waardoor er onduidelijkheid is in de werkwijzen. Dit ligt volgens wijkcoaches aan zowel de historie, de cultuur als de gedachtegang van de school. De onbekendheid met de werkwijze is een overeenkomst met wijkteam Tweckelerveld en de Roombeekschool omdat school de werkwijze van het wijkteam niet kent en Tweckelerveld dit beaamt.

Voor wat betreft bevorderende organisatorische kenmerken geven de wijkcoaches een aantal punten die van meerwaarde zijn voor de samenwerking. Hieronder vallen: kruisbestuiving, monitoring van trajecten en flexibiliteit in tijd. Daarin is een overeenkomst te zien met OBS het Stadsveld, die aangeeft dat ze tijd wil investeren in de samenwerking en flexibel is om leerkrachten vrij te roosteren als dit nodig blijkt. Een laatste bevorderend punt is dat scholen de mogelijkheid hebben om extra scholing te krijgen. Een overeenkomst vanuit organisatorisch oogpunt ligt in het feit dat zowel vanuit de Roombeekschool

en OBS het Stadsveld als beide wijkteams wordt aangegeven dat Passend Onderwijs knellend kan zijn en dat de werkdruk daarbij meespeelt. OBS het Stadsveld benoemt dat leerkrachten soms vermoeid zijn door alle problematieken van kinderen. Vanuit de wijkcoaches wordt ervaren dat Passend Onderwijs soms machteloosheid veroorzaakt bij scholen. Respondent zes van Noord-Noord vertelt: *“Dat is ook wat je ziet, de machteloosheid van scholen, ja dat ze wel willen maar dat het niet lukt op een of andere manier”*. Daarnaast weten scholen volgens wijkcoaches niet hoe ze moeten anticiperen op problematiek van kinderen.

De Roombeekschool geeft aan dat Passend Onderwijs knellend kan zijn omdat men in veel gevallen alles heeft geprobeerd en het toch vaak erg lang duurt voordat een passende plek voor een kind is gevonden. Tevens ervaart de Roombeekschool de keuzevrijheid van ouders als belemmerend. Ook geven leerkrachten aan hierdoor minimaal tien weken verder te zijn voordat een passende plek wordt gevonden en men vraagt zich af of dat in het belang van het kind is. Dit is terug te zien in het citaat van respondent vier van de Roombeekschool: *“Passend Onderwijs is toch wel soms knellend onderwijs en daar heeft het vooral te maken met waar gedrag dusdanig een belemmering is en de veiligheid van het kind en anderen in gevaar brengt dat het echt knellend is en dat je dan met je rug tegen de muur staat (...)”*. Daarbij komt ook dat leerkrachten zich afvragen wat de invloed is van kinderen met een beperking voor de overige leerlingen en dat ze niet altijd alle aandacht evenredig kunnen verdelen. Dit blijkt uit de uitspraak van respondent drie van OBS het Stadsveld: *“Je merkt toch wel met Passend Onderwijs dat je heel veel verschillende kinderen hebt met veel problematiek binnen de deuren houdt en sommige kinderen vragen zoveel energie van een collega dat mensen aan het einde van de dag gewoon bekaf zijn (...)”*. Een andere overeenkomst is werkdruk, tijd en geld. Wijkteam Noord-Noord geeft aan dat ze de tijd weliswaar zelf kunnen beheren, maar dat dit soms wordt belemmerd door de hoge werkdruk. Ook vanuit de scholen wordt aangegeven dat ze soms door de hoge tijdsdruk iets vergeten terug te koppelen. OBS het Stadsveld geeft tot slot aan dat alle handelingen tijd kosten en dat ze daarbij soms afhankelijk zijn van de mensen waarmee ze samenwerken.

De oplossingen die worden aangedragen omtrent het thema organisatorisch liggen vanuit de wijkteams in de ontwikkeling van een eenduidige werkwijze, taken en communicatie bij wijkcoaches. Dit in tegenstelling tot de oplossing vanuit de Roombeekschool waarbij wordt aangegeven dat aanpassing van de wetgeving zou helpen om een snellere doorstroom te realiseren wanneer kinderen niet op de passende plek zitten. Tot slot willen scholen de werkwijze van de wijkteams leren kennen. OBS het Stadsveld geeft als oplossing dat eenduidigheid moet komen over de betrokkenheid van wijkcoaches ofwel aansluitend bij de oplossing van de wijkteams.

3.3.3 Communicatie en informatie

Een belangrijk onderdeel in de samenwerking betreft de communicatie. Overeenkomsten zijn waar te nemen op het gebied van tevredenheid over de schoolwijkcoach en de rol van de internbegeleider. OBS het Stadsveld vertelt dat ze de schoolwijkcoach ervaren als doortastend, meedenkend, snel reagerend en integer. Ook is de samenwerking laagdrempelig, is er een goede terugkoppeling en zijn er korte lijnen. OBS het Stadsveld ervaart dat er duidelijke afspraken zijn gemaakt in de terugkoppeling van informatie en dat de schoolwijkcoach uitlegt wat ouders kunnen verwachten van de terugkoppeling naar scholen. Een tweede overeenkomst is te zien in de brugfuncties van de schoolwijkcoach en de internbegeleider. Zowel vanuit de Roombeekschool als vanuit OBS het Stadsveld wordt de internbegeleider ervaren als een contactpersoon waarbij leerkrachten en instanties terecht kunnen en die weet welke wegen bewandeld moeten worden voor kinderen met problemen. Ook vanuit beide wijkteams wordt de internbegeleider gezien als contactpersoon en aanspreekpunt. Enerzijds vertelt een wijkcoach van Tweekelerveld dat de schoolwijkcoach soms de schakel kan zijn tussen de scholen en internbegeleiders. Anderzijds ervaren wijkcoaches van beide teams dat de schoolwijkcoach een aanspreekpunt is tussen de wijkcoaches en de scholen. Dit is een overeenkomst net zoals de internbegeleider vanuit scholen als aanspreekpunt wordt ervaren. De schoolwijkcoaches vanuit Noord-Noord en Tweekelerveld geven aan dat ze regelmatig op scholen komen waardoor ze een relatie opbouwen en duidelijkheid ontstaat voor de school. Dit blijft afhankelijk van de aanwezigheid van de schoolwijkcoach op school en de duur/frequentie van de relatie. Dit blijkt uit de uitspraak van respondent vier van wijkteam Noord-Noord: *“Tenminste ik heb het gevoel dat ik daar als ik daar binnenkom dat de relatie wel groeit”*.

OBS het Stadsveld en de Roombeekschool geven aan dat zij het gevoel hebben dat de communicatie via de school op gang moet komen met de wijkteams en er geen terugkoppeling plaatsvindt als de wijkcoach betrokken is bij gezinnen die ook bij school bekend zijn. Daarbij wordt ook aangegeven door OBS het Stadsveld dat het persoonsafhankelijk is welke wijkcoach wel of geen contact zoekt met de school. De scholen ervaren dit als belemmerend in de samenwerking omdat men aangeeft niet op de hoogte te zijn van het hulpverleningsproces en daardoor niet weet wat precies in een gezin gebeurt. De Roombeekschool geeft als reden voor de moeizame communicatie aan dat verwachtingen niet duidelijk zijn en ze misschien teveel verwachten/vragen van de wijkcoach. Dit blijkt uit het volgende citaat van respondent twee van de Roombeekschool: *“Maar goed dan nog blijft dat het fijn is om op de hoogte gehouden te worden. En ik denk dat dat af en toe bij sommige personen nog wel eens mist”*.

Anderzijds is een verschil waar te nemen ten opzichte van communicatie. Wijkcoaches noemen afstemming en verbinding als bevorderend, terwijl scholen aangeven dat de communicatie met de wijkteams ontbreekt. Het leggen van verbindingen zorgt er volgens de wijkcoach voor dat iedere

betrokkene een stukje kan bijdragen wat vervolgens zorgt voor een passend geheel. Vanuit de wijkteams wordt aangegeven dat “de andere blik” van de leerkracht een meerwaarde kan zijn in de samenwerking. Dit heeft volgens de wijkcoaches te maken met het feit dat andere inzichten zorgen dat je samen in het belang van het kind handelt. Dit komt terug in onderstaand citaat van respondent zeven uit wijkteam Tweckelerveld: *“Ik denk dat het essentieel is dat je vanaf een begin van zo’n gesprek dat een kind besproken wordt op school en je daarbij aanwezig bent dat je daarin dan is het denk ik heel waardevol die verschillende blik”*.

De oplossingen omtrent de communicatie liggen op verschillende vlakken. Door de Roombeekschool wordt aangegeven dat ze graag meer persoonlijke contactmomenten zouden willen met de wijkcoach, elkaar zouden willen ontmoeten, door bijvoorbeeld een voorstelrondje aan het begin van het schooljaar. Tevens geven OBS het Stadsveld en de Roombeekschool aan dat ze graag op de hoogte gehouden willen worden door de wijkcoach. De eerste stap die wijkteam Noord-Noord aangeeft is dat iedere partij bij zichzelf moet beginnen en zich kwetsbaar moet opstellen om vervolgens nader tot elkaar te komen. Daarnaast zou wijkteam Noord-Noord het prettig vinden om structureler in beeld te zijn bij de scholen waardoor commitment ontstaat. Volgens de wijkcoaches is communicatie en tijd nodig om een structurele samenwerking te verbeteren.

3.3.4 Kennis en vaardigheden

Tot slot zijn verschillen en overeenkomsten waar te nemen ten aanzien van kennis en vaardigheden vanuit de wijkteams en de scholen. Een belangrijke overeenkomst is dat zowel vanuit de wijkteams als vanuit de scholen de onzekerheid van de leerkracht wordt benoemd. Enerzijds geeft een leerkracht bij OBS het Stadsveld aan dat veelvuldig wordt gekeken hoe ze dingen anders kunnen doen. Anderzijds is het soms lastig omdat ze niet altijd weten wat het juiste is voor een kind. Vanuit het perspectief van de wijkteams Tweckelerveld en Noord-Noord ervaart men dat leerkrachten soms onvoldoende kennis hebben om kinderen met een extra ondersteuningsbehoefte de passende ondersteuning te bieden, dit is persoonsafhankelijk. Dit resultaat is terug te zien in het citaat van respondent zes uit wijkteam Noord-Noord: *“Ja en aan de andere kant heb je op de gewone basisscholen de ene docent gaat heel makkelijk om met gedragsproblemen terwijl een andere daar absoluut niet meer overweg kan en het lastig vindt”*. Daarbij wordt door een wijkcoach aangegeven dat ze de ervaring heeft dat een leerkracht aannames doet over wat de oorzaak kan zijn van het gedrag dat een kind laat zien. Dit komt terug in het volgende citaat van respondent vier van wijkteam Tweckelerveld: *“En zeggen zo moet het gaan werken en het werkt toch anders en voor mijn gevoel komt er dan al snel een hele bak aannames”*.

Een andere overeenkomst die OBS het Stadsveld en wijkteam Noord-Noord delen is de belemmering dat ze zich op elkaars werkterrein begeven. Dit blijkt uit het citaat van respondent twee

van wijkteam Noord-Noord: *“De frictie ontstaat vooral daar waar zij denken dat ze teveel op wat wij dan vinden dat ze op ons terrein gaan bewegen en wij op hun terrein gaan bewegen (...)”*. Dit maakt volgens de wijkcoaches dat verschil ontstaat in wat school nodig vindt en wat de wijkcoach op het moment beslist. Beide partijen geven aan dat het werken op elkaars terrein zorgt voor een frictie in de samenwerking.

De verschillen in kennis en vaardigheden liggen volgens de wijkcoaches aan het feit dat hun expertise in twijfel wordt getrokken, scholen een normatieve houding hebben en dat scholen te snel een diagnose op een kind willen plakken. Kijkend naar het in twijfel trekken van expertise en een normatieve houding heeft wijkteam Noord-Noord de indruk dat de school het doorgaans zelf beter meent te weten. Dat maakt volgens de wijkcoaches dat een school soms liever binnen school problemen wil op lossen zonder het wijkteam daarbij te betrekken. De normatieve houding komt volgens wijkteam Noord-Noord doordat de school moeite heeft aansluiting te vinden bij ouders en dat de school zelf een bepaald beeld voor ogen heeft hoe zij kinderen willen helpen of ondersteunen. Een ander verschil is dat scholen volgens wijkcoaches uit Noord-Noord te snel een diagnose stellen en een etiket op kinderen willen plakken zonder dat onderzoek is gedaan. Wijkcoaches van Noord-Noord geven aan dat dit met enige regelmaat gebeurt, dit is afhankelijk wie er betrokken is vanuit school. Dit zorgt ervoor dat wijkcoaches de indruk krijgen dat er snel “gestrooid wordt” met diagnoses, terwijl de wijkcoach vanuit een feitelijke perspectief probeert te kijken. Dit blijkt uit het citaat van respondent één van wijkteam Noord-Noord: *“Te snel, het gebeurt wel met enige regelmaat en verduidelijking geven en wat feitelijke je komt meer in de feitelijke sfeer dan de aanname sfeer dat vind ik zelf wel een ding (...)”*. Deze verschillen zorgen voor ruis in de samenwerking omdat wordt gewerkt vanuit andere aannames waarbij het dan volgens de wijkcoaches in Noord-Noord de vraag is of dit in het belang is van het kind.

De oplossingen voor vaardigheden en kennis liggen volgens beide wijkteams in het feit dat expertise met elkaar gedeeld moet worden. Tevens ziet OBS het Stadveld mogelijkheden om extra scholingen te volgen om de kennis en vaardigheden te vergroten. Tot slot ligt een oplossing op het gebied van het kritisch kijken naar eigen handelen, zowel voor wijkcoaches als voor leerkrachten. Dit kan volgens wijkteam Noord-Noord gedaan worden door je kwetsbaar op te stellen en te reflecteren op je handelen.

4. Conclusie en discussie

4.1 Conclusies en discussie gekoppeld aan actuele literatuur

Eerder onderzoek heeft aangetoond dat de samenwerking tussen onderwijs en jeugdhulp moeizaam verloopt. Uit dit onderzoek is bekeken welke belemmerende en bevorderende organisatorische en

persoonsskenmerken in een aantal concrete situaties in Enschede een rol spelen in de samenwerking en hoe de samenwerking verbeterd kan worden. Uit de resultaten van de focusgroepen kunnen de volgende conclusies worden getrokken. De belangrijkste belemmering in de samenwerking tussen het primair onderwijs en de Wijkteams Enschede is communicatie en terugkoppeling van informatie. Beide scholen geven aan dat de communicatie en terugkoppeling van informatie ontbreekt in de samenwerking met de Wijkteams Enschede. Een mogelijke verklaring voor dit resultaat biedt het onderzoek van Stoutjesdijk en Westerbeek (2016) waarbij aangegeven wordt dat school en jeugdhulp elkaar niet weten te vinden. Daarnaast blijkt uit de resultaten dat er ongelijkheid is in de terugkoppeling van informatie, waarbij scholen aangeven dat men de terugkoppeling van de wijkcoach mist en men soms laat op de hoogte is van het feit dat een wijkcoach betrokken is bij een gezin. Dit is ook terug te zien in de literatuur waarbij Mendenhall en Frauenholtz (2014) aangeven dat ongelijkheid is waar te nemen in de terugkoppeling van informatie bij jeugdhulp en scholen.

Een andere uitkomst van het onderzoek is dat gesproken wordt over dat verwachtingen niet duidelijk zijn. De resultaten komen overeen met de resultaten uit recent onderzoek van Verheijden en De Lange (2016) en TAJ (2017) waarbij wordt aangegeven dat de afstemming tussen jeugdhulp en onderwijs ontbreekt en verwachtingen weinig worden uitgesproken. Daarnaast is samenhang te zien met de resultaten van het onderzoek van Bos et al. (2016) waarbij wordt aangegeven dat de gezamenlijke visie ontbreekt en dat dit gepaard kan gaan met rol- en taakverwarring bij professionals. Een mogelijke verklaring voor deze rol- en taakverwarring en het ontbreken van een gezamenlijke visie ligt in het feit dat professionals een ander vakjargon hanteren, verschil in achtergronden hebben en dat denkwijzen/referentiekaders verschillen (TAJ, 2017). De oplossing die wordt gegeven vanuit de Roombeekschool is dat verwachtingen moeten worden uitgesproken. Deze oplossing sluit aan bij onderzoek van TAJ (2017) waarbij wordt geconcludeerd dat het uitspreken van de verwachtingen de mogelijkheid biedt om professionals bij elkaar te brengen.

Ook bevestigen de resultaten het verband tussen de belemmering van communicatie en informatie met het verschil in visie van de wijkcoaches wanneer men wel of geen contact opneemt. Uit de resultaten blijkt dat scholen het onderlinge visieverschil bij wijkcoaches als belemmering zien voor de samenwerking. Daarnaast kan ook uit de resultaten geconcludeerd worden dat het ligt aan de persoonskenmerken van de wijkcoaches en dat het niet geheel te wijten is aan de organisatorische factoren. Scholen geven aan dat het persoonsafhankelijk is van de wijkcoach waarmee wordt samengewerkt. Dit ligt volgens de scholen aan de mate waarin de wijkcoach initiatief neemt, diens betrokkenheid en visie. De wijkcoaches geven aan dat het ligt aan de natuurlijke gang naar school, betrokkenheid/initiatief en het zien van de meerwaarde van school. Dit wordt bevestigd door Bos et al. (2016) die aangeven dat het persoonsafhankelijk is hoe de samenwerking verloopt en dat dit samenhangt met het nemen van initiatief en betrokkenheid van de professional.

Anderzijds wordt door wijkcoaches aangegeven dat duidelijke richtlijnen rondom contact met scholen ontbreken en de organisatie de wijkcoaches hierin niet faciliteert. Wijkcoaches zien een oplossing in het vaststellen van een richtlijn rondom privacy. Deze resultaten borduren voort op onderzoek van Kvarnström (2008) die een oplossing geeft voor het invoeren van richtlijnen en aangeeft dat er eerst interne overeenstemming moet komen om strategie en problemen op te lossen.

Vanuit organisatorisch perspectief blijkt dat een aantal factoren belemmerend werken in de samenwerking. Allereerst komt uit de resultaten naar voren dat volgens wijkcoaches, scholen een “jeugdzorg” beeld hebben van de Wijkteams Enschede. Ook geven wijkcoaches aan dat scholen zich normatief gedragen. Deze normatieve houding hangt samen met het moeilijk vinden van aansluiting bij ouders en het feit dat scholen volgens wijkcoaches te snel een diagnose willen voor kinderen. Deze resultaten suggereren dat het te snel stellen van de diagnose verband kan hebben met het feit dat professionals zich op elkaars werkterrein begeven. Dit aspect is niet in de bestudeerde literatuur aan de orde gekomen. Tevens blijkt uit de resultaten dat scholen niet op de hoogte zijn van de werkwijze van de Wijkteams Enschede. Dit wordt bevestigd door onderzoek van de Onderwijsraad (2014) en Smeets en Wester (2009) waaruit blijkt dat de structuur van de jeugdhulp onoverzichtelijk is, door bijvoorbeeld wachttijden en procedures.

Een andere bevinding uit het onderzoek is dat Passend Onderwijs wordt ervaren als knellend, zowel vanuit school als vanuit de Wijkteams Enschede. Vanuit het perspectief van de Roombeekschool wordt de zorgplicht ervaren als knellend omdat het soms te lang duurt voordat kinderen op de juiste plek zitten. De oplossing die hierbij wordt genoemd is het aanpassen van de wetgeving, zodat de doorstroom naar het speciaal onderwijs sneller zal verlopen. Dit staat op gespannen voet met de wetgeving die beoogt dat de groei van het speciaal onderwijs moet worden teruggedrongen (NCOJ, 2016). Vanuit de Wijkteams Enschede wordt ervaren dat scholen zich machteloos voelen ten aanzien van Passend Onderwijs en niet voldoende kennis hebben om de problematiek zelf aan te kunnen. Dit wordt bevestigd door het onderzoek van Sandhu (2017) waarin wordt aangegeven dat leerkrachten momenteel onvoldoende kennis hebben om kinderen met speciale behoeften les te geven. Aan de andere kant hangt dit samen met het feit dat leerkrachten zich afvragen wat de invloed is van kinderen met een beperking voor de overige leerlingen en dat ze niet alle aandacht evenredig kunnen verdelen. Een mogelijke verklaring hiervoor is hoge werkdruk, tijd en geld. Scholen geven aan dat de wet Passend Onderwijs zorgt voor een hoge werkdruk, terwijl de Wijkteams aangeven dat de hoge werkdruk een belemmering kan zijn in de samenwerking. Deze belemmering wordt bevestigd door eerder gedaan onderzoek van Donkers en Dijkshoorn (2010) waar barrières worden ervaren in de samenwerking en deze voortkomen uit schotten binnen organisaties, bureaucratie, bijkomende wachtlijsten, hoge werkdruk en onvoldoende deskundigheid bij organisaties en professionals (Dronkers & Dijkshoorn, 2010). Aansluitend hierop komt

vanuit de Wijkteams Enschede als bevorderend kenmerk naar voren dat het delen van expertise van groot belang is om de samenwerking te vergroten. Opvallend is dat scholen hier geen uitspraken over doen en de Wijkteams Enschede aangeven dat zij ervaren dat hun expertise in twijfel wordt getrokken. De resultaten komen overeen met onderzoek van Sandhu (2017) waarbij wordt aangegeven dat het delen van expertise van belang is omdat leerkrachten daardoor ondersteuning krijgen, men van elkaar kan leren en dit een gezamenlijke aanpak in de samenwerking mogelijk maakt.

Tevens blijkt uit huidig onderzoek dat de rol van de internbegeleider en de schoolwijkcoach als prettig wordt ervaren. Hierbij blijkt het wederom persoonsafhankelijk hoe de samenwerking verloopt. De literatuur bevestigt het standpunt dat de internbegeleider een spil is in de samenwerking (Bos, et al., 2016). Bevorderende persoonskenmerken in de samenwerking zijn volgens OBS het Stadveld dat de schoolwijkcoach doortastend, laagdrempelig en integer is, er korte lijnen zijn, er mee wordt gedacht, en snel wordt gereageerd. Over het algemeen is de samenwerking eerder belemmerend ten aanzien van persoonskenmerken dan vanuit organisatorisch perspectief. Een mogelijke verklaring voor deze bevorderende factoren ligt volgens Ten Berge et al. (2012) aan het feit dat de wetswijzigingen hebben gezorgd voor een goede bereikbaarheid en laagdrempeligheid. Zowel vanuit de scholen als vanuit de wijkcoaches wordt aangegeven dat het sterk afhankelijk is met wie men samenwerkt en aan welke richtlijnen men zich houdt. De resultaten komen overeen met eerder gedaan onderzoek van Bos et al. (2016) die aangeven dat de samenwerking niet beschikt over voldoende kaders, waardoor de contacten die er zijn afhankelijk zijn van eigen initiatieven, professionaliteit en volhardingsvermogen van professionals.

Samengevat blijkt dat er een verband is te zien in visie en verwachtingen in combinatie met communicatie en informatie in de samenwerking. Tevens is gebleken dat het voornamelijk persoonsafhankelijk is of de samenwerking wel of niet goed verloopt. Tot slot is te zien dat de wetswijzigingen hebben gezorgd voor nieuwe taken en rollen en dit zorgt voor onduidelijkheden en frustraties in de samenwerking. Het is van belang dat scholen en de Wijkteams Enschede afstemming met elkaar weten te vinden om onduidelijkheden en frustraties met elkaar te kunnen bespreken. Dit moet vervolgens leiden tot een gezamenlijke visie, betere communicatie en duidelijkheid in taken en rollen.

4.2 Evaluatie validiteit en betrouwbaarheid

Kijkend naar de validiteit en betrouwbaarheid van de resultaten komen een aantal dingen naar voren: afname focusgroepen, dezelfde resultaten, doorvragen en objectiviteit. Deze punten kunnen van invloed zijn geweest op de resultaten van het onderzoek. Kijkend naar de afname van de focusgroepen is gebruik gemaakt van verschillende gespreksleiders. De focusgroepen hebben ongeveer dezelfde resultaten opgeleverd omdat gebruik is gemaakt van een uniform draaiboek, topiclijst en kernvragen. De

doorvragen zijn verschillend geweest bij de afname van de focusgroepen, omdat iedere gespreksleider een eigen interpretatie heeft ten aanzien van het onderwerp. Tevens is dit onderzoek intern valide omdat vanuit de gekozen methode, kwalitatief, met gebruik van een topiclijst, de juiste conclusies getrokken konden worden uit de reacties op de hoofd-deelvragen van dit onderzoek. Tot slot lopen de uitkomsten van de resultaten ten aanzien van de belemmerende en bevorderende organisatorische en persoonskenmerken door elkaar. Er bleek overlap te zijn waardoor het soms moeilijk was om het één en ander van elkaar te kunnen scheiden. Daarom is gekozen om de resultaten onder te verdelen in vier thema's en vervolgens alle uitkomsten onder één van de vier thema's te beschrijven. Dit zorgt voor samenhang in de resultaten. Tot slot komen vanuit de uitkomsten van dit onderzoek weinig nieuwe inzichten naar voren ten aanzien van het literatuuronderzoek.

4.3 Beperkingen en sterke kanten van het onderzoek

De manier waarop de focusgroepen zijn vormgegeven met behulp van een topiclijst gebaseerd op literatuur is een sterk punt van dit onderzoek. De resultaten van het onderzoek zijn een aanvulling op eerder gedaan onderzoek en geven een goed beeld van de bevindingen vanuit scholen en de Wijkteams Enschede inzake de samenwerking tussen onderwijs en jeugdhulp. Daarnaast biedt dit onderzoek een breed scala aan inzichten die verkregen zijn door onderscheid aan te brengen in focusgroepen vanuit de Wijkteams Enschede en het onderwijs.

Een tekortkoming van het onderzoek is dat de interpretaties van de onderzoeker van invloed kunnen zijn geweest op de resultaten. Het kan zijn dat het selecteren van relevante informatie wellicht niet hetzelfde is geweest dan wanneer iemand anders het had geïnterpreteerd. Dit is getracht te voorkomen door medestudenten en de begeleider van het onderzoek mee te laten kijken tijdens het vaststellen van codes en thema's.

Een andere tekortkoming van het onderzoek is dat overlap te zien is tussen de organisatorische en persoonskenmerken in de samenwerking. Deze werden in de deelvragen gescheiden en is voor de beschrijving van de resultaten gekozen om dit samenvattend weer te geven. Dat betekent dat geen specifiek onderscheid is gemaakt tussen deze kenmerken.

5. Implicaties voor de praktijk

5.1 Aanbevelingen voor verder onderzoek

Dit huidige onderzoek kan een bijdrage leveren voor de aanvraag van “Raak” Publiek, omdat dit onderzoek een algemeen beeld geeft van de belemmerende en bevorderende factoren van de samenwerking tussen onderwijs en jeugdhulp. Dit biedt een basis om vervolgonderzoek te gaan doen. Een vervolgonderzoek in meerdere gemeenten in Nederland zou kunnen laten zien in hoeverre de situatie in Enschede overeenkomt en of verschilt ten opzicht van andere gemeenten. Dit onderzoek kan bijdragen aan het vergroten van kennis voor de implementatie van verbeteringen in de samenwerking tussen onderwijs en jeugdhulp in Nederland. Een optie hierbij is om specifieke casussen uit te werken ten aanzien van de samenwerking om vervolgens vandaaruit verbeteringen aan te brengen. Dat zorgt ervoor dat op wetenschappelijk niveau kan worden bijgedragen aan een optimale integrale samenwerking tussen onderwijs en jeugdhulp.

5.2 Aanbevelingen voor de praktijk

Er is gebleken dat op verschillende gebieden knelpunten worden ervaren op het gebied van visie, verwachtingen, kennis, vaardigheden en vanuit organisatorisch oogpunt. Beide partijen kunnen lering trekken uit de resultaten om vervolgens gezamenlijk de samenwerking te optimaliseren. Praktische aanbevelingen voor de praktijk liggen op het gebied van “elkaar ontmoeten”. Vanuit de resultaten komt duidelijk naar voren dat zowel vanuit de scholen als vanuit de Wijkteams Enschede de communicatie verbeterd moet worden. Een aanbeveling die hierbij gedaan kan worden is om meeloopdagen te organiseren, ontmoetingsmomenten te organiseren aan het begin van het schooljaar, verwachtingen uit te spreken en extra consultmomenten in te plannen waar nodig. Dit om nader tot elkaar te komen in de samenwerking en om gebruik te maken van elkaars expertise.

Vervolgens bieden de resultaten van dit onderzoek een fundament om een gezamenlijke visie te ontwikkelen. Deze gezamenlijke visie richt zich op de verschillende blikken van leerkrachten en wijkcoaches ten aanzien van hulp voor kinderen. Privacy is hierbij een praktische belemmering om deze visie uit te voeren. Er is verschil ontstaan in wanneer wel of geen contact wordt gelegd met scholen. Ook scholen ervaren dit als belangrijkste belemmering in de samenwerking. Er blijkt binnen de gemeente Enschede in samenwerking met de schoolbesturen een format te zijn opgesteld voor deze privacy belemmering, doch deze blijkt niet bekend bij alle wijkcoaches en scholen. Dit format is erop gericht wanneer contact wordt gezocht met school en omgekeerd en wie daarbij het initiatief neemt. De aanbeveling hierbij is om deze richtlijnen als uitgangspunt te nemen en deze opnieuw binnen het onderwijs en de Wijkteams Enschede te implementeren. Dit kan zorgen voor een eenduidige werkwijze en minder persoonsafhankelijke factoren in de samenwerking. Hierbij kan het wenselijk zijn dat

professionals zich bewust worden van hun functie, taken en hun deskundigheid omdat dit mogelijk ongelijkheid kan veroorzaken. (Jansen, Sprinkhuizen, Veldboer, Verharen & De Waal, 2017).

Daarbij is een ontwikkeling te zien in het aanbod binnen de Gemeente Enschede door de nieuwe “OJA” trajecten die een vervolg zijn op de pilots vanuit “expeditie onderwijs”. Belangrijk hierbij is dat de verhoudingen tussen professionals hersteld worden en vertrouwen wordt opgebouwd. Kvarnström (2008) stelt dat het bij een implementatieproces belangrijk is dat professionals gesteund worden door de organisatie. Daamen (2013) beschrijft dat bij de adoptiefase professionals begeleiding en training moeten krijgen. Door de fase waarin de samenwerking zich bevindt, lijkt het noodzakelijk dat professionals ondersteund moeten worden. De ondersteuning zal zich moeten richten op ontwikkelingen van de gezamenlijke visie, elkaar leren kennen en elkaars werkwijze kennen. Mogelijkerwijs verbetert dit het vertrouwen tussen professionals.

Literatuurlijst

- Baarda, B., Bakker, E., Julsing, M., Fischer, T., Peters, V., & Velden, T., van der. (2013). *Basisboek Kwalitatief onderzoek*. Groningen: Noord-Noordhoff uitgevers.
- Berge, I., Addink, A., Baat, M. de, Bartelink, C., Rossum, J. van, & Vinke, A. (2012). *Stoppen en helpen: Een adequaat antwoord op kindermishandeling*. Amsterdam: Uitgeverij SWP.
- Birkenhäger, P. (2016). *Beleidswerk voor sociale professionals*. Amsterdam: Brave new books.
- Bronstein, L. R. (2003). A model for interdisciplinary collaboration. *Social work*, 48(3), 297– 306.
doi:10.1093/sw/48.3.297
- Burg, H.M., van den. (2017). *De Integrale Samenwerking tussen Basisscholen en Buurtteams rondom Opvoedingsvragen in Utrecht*. Utrecht: Nederlands jeugd instituut.
- Bryman, A. (2015). *Social research methods*. Oxford: Oxford University press.
- Daamen, W. (2013). Wat werkt bij het implementeren van jeugdinterventies. *Nederlands Jeugd Instituut*.
Geraadpleegd op 12 april 2018 van: <http://www.nji.nl/>
- Deen, C., Vink, C., Berg-LeClercq, T., Daamen, W., & Smit, H. (2014). *Startdossier kansen en risico's in de verbinding onderwijs-jeugdbeleid: een internationale verkenning en Nederlandse reflectie*. Utrecht: Nederlands Jeugd Instituut.
- Denktank Transformatie Jeugdstelsel [DTJ]. (2014). *Beter met minder*. Utrecht: Nederlands Jeugd Instituut.
- Dronkers, F., & Dijkshoorn, P. (2010). Een kritische professional zoekt de samenwerking zelf wel op. *Kind & adolescent Praktijk*, 9, 118–122. doi:10.1007/BF03088875
- Eftting, M, Stoffelen, A. (2015). Het pgb is een fraudegevoelig systeem. *Volkskrant*. Geraadpleegd op 12 april 2018, van: <http://www.volkskrant.nl>

- Greven A., & Hartholt, H. (2016). Zo kan het ook. *In1school*. Geraadpleegd op 10 april 2018, van: <https://www.allesin1school.nl>
- Hartholt, H. (2016). *Ontwikkelpapier Visie en Strategie onderwijs en Wijkteams Enschede*. Enschede: Buro Troje.
- Horst, van der., J., & Huijbregts, V. (2013). *Niemand kan het alleen!* Geraadpleegd op 2 april 2018, van: <https://www.gedragswerk.nl>
- Hossain, M. (2012). *An Overview of Inclusive Education in the United States*. 1–25.doi: 10.4018/978-1-60960-878-1.ch001.
- Jansen, E., Sprinkhuizen, A., Veldboer, L., Verharen, L., & De Waal, V. (2017). Kwesties en keuzes in wijkgericht werken. *Movisie*. Geraadpleegd op 12 april 2018, van: <https://movisie.nl>
- Kennispunt Twente. (2018). *Cijfers en Trends huishoudens*. Geraadpleegd op 30 maart, via: <https://www.kennispunttwente.nl>
- Klink, J., van der. (2016). Ieders waarde aan het werk. Participatie voor iedereen kan alleen bij een inclusieve samenleving. *Tijdschrift voor Bedrijfs- en Verzekeringsgeneeskunde*. 24, 250–251. Geraadpleegd op 10 maart 2018, van <http://www.socialevraagstukken.nl>
- Kruiter, A.J., Bredewold, F & Ham, M. (2016). *Hoe de verzorgingsstaat verbouwd wordt*. Amsterdam: Vangennep.
- Kvarnström, S. (2008). Difficulties in collaboration: A critical incident study of interprofessional healthcare teamwork. *Journal of interprofessional care*, 22, 191–203. doi:10.1080/13561820701760600
- Lahuis, B., & Gaag, R.J. van der. (2017). Ontwikkeling, transitie en transformaties. *Bijblijven*. 33, 718–725. doi:10.1007/s12414-017-0268-0
- Louali, S., & Meijer, M., de. (2018). Van gebiedsregisseur tot informatieanalist. *Movisie*. Geraadpleegd op 26 april 2018, van: <http://integraalwerkenindewijk.nl>

- Meijer, W. (2009). Passend Onderwijs vraagt om ideale leraren en ideale hulpverleners. *Kind & Adolescent Praktijk*, 8(4), 178–180. doi:/10.1007/BF03088074
- Mendenhall, A. N., & Frauenholtz, S. (2014). System of Care Development in Children's Mental Health: Lessons Learned from a Process Evaluation. *Journal of Child and Family Studies*, 23, 157–168. doi:10.1007/s10826-012-9701-2
- Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. (2011a). *Naar Passend Onderwijs*. Brief aan de Tweede Kamer. Den Haag: Ministerie van OCW.
- Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. (2011b). *Vierde voortgangsrapportage Passend onderwijs*. Den Haag: Ministerie van OCW.
- Nederlands Centrum Onderwijs & Jeugdzorg [NCOJ]. (2016). Daling aantal leerlingen met speciale onderwijsbehoeften. *Nederlands Centrum Onderwijs & Jeugdhulp*. Geraadpleegd op 10 april 2018, van: <http://www.ncoj.nl>
- Nederlands Jeugd Instituut [NJI]. (2017). Kenniskaart kwaliteit verbinding onderwijs en jeugdhulp. *Nederlands Jeugd Instituut*. Geraadpleegd op 30 april 2018, van <http://www.nji.nl>
- Oreopoulos, P., & Salvanes, K.G. (2011). Priceless: The nonpecuniary benefits of schooling. *Journal of Economic Perspectives*, 25, 159–184. doi:10.1257/jep.25.1.159.
- Onderwijsraad. (2014). *Samen voor een ononderbroken schoolloopbaan*. Den Haag: Onderwijsraad.
- Rijksoverheid. (2011). *Memorie van toelichting bij de Wet Passend Onderwijs*. Den Haag.
- Rijksoverheid. (2013). *Memorie van toelichting bij de Jeugdwet*. Den Haag.
- Sanderse, C., Verweij, A., & de Beer, J. (2012). *Etniciteit: Wat is de huidige situatie?*. Bilthoven: RIVM.
- Sandhu, R. (2017). A study of attitude of secondary school teachers toward inclusive education. *Indian Journal of Health and Wellbeing*, 8, 422–426. Geraadpleegd op 5 maart 2018, van: <https://web.b.ebscohost.com/saxion.idm.oclc.org>

- Schotanus, P. (2017). Aansluiting onderwijs en zorg voor jeugd. *Universiteit Utrecht*. Geraadpleegd op 30 april 2018, van: <https://dspace.library.uu.nl>
- Schruijer, S.G.L. & Vansina, L.S. (2007). Samenwerkingsrelaties over organisatiegrenzen. *Tijdschrift voor management en organisatie* (3/4), 206–218. Geraadpleegd op 10 april 2018, van: <http://www.managementexecutive.nl>
- Sokal, L & Katz, J. (2015). Oh, Canada: bridges and barriers to inclusion in Canadian schools. *Wiley Online Library*. 30, 42–54. doi:10.1111/1467-9604.12078
- Story Connect. (2017). *De kracht van verhalen*. Geraadpleegd op 16 november 2017, van: <http://www.storyconnect.nl>
- Stoutjesdijk, R & Westerbeek, K. (2016). Onbekend maakt onbemind. *Kind & Adolescent Praktijk*. 15, 4–11. doi:10.1007/s12454-016-0002-6
- Smeets, E & Wester, M. (2009). *Mediawijsheid in het basisonderwijs en voortgezet onderwijs; verslag van onderzoek bij leraren*. Nijmegen: Stichting Radboud Universiteit Nijmegen.
- Schwab, S., Holzinger, A., Krammer, M., gebhardt, G & Hessels, M. (2015). Teaching practices and beliefs about inclusion of general and special needs teachers in Austria. *Learning Disabilities: A Contemporary Journal*. 13, 237–254. Geraadpleegd op 20 maart 2018, van: [Https://web.ebscohost.com](https://web.ebscohost.com)
- Takala, M., Pirttimaa, R., & Törmänen, M. (2009). *Inclusive special education: the role of special education teachers in Finland*. 36, 62–173. doi/abs/10.1111/j.1467-8578.2009.00432.x
- Thissen & van Heeswijk, A. (2017). Samenwerking in Almere loont. *Steunpunt Passend Onderwijs*. Geraadpleegd op 10 april 2018, van: <https://www.onderwijsjeugd.nl>
- Timmerhuis, A. (2015). Van internationale inspiratie naar beleid voor Passend Onderwijs. *Tijdschrift voor Orthopedagogiek*. 54, 51–60. Geraadpleegd op 30 april 2018, van: <http://www.tijdschriftvoororthopedagogiek.nl>

Transitie Autoriteit Jeugd [TAJ]. (2017). *Zorgen voor de jeugd: Derde jaarrapportage*. Geraadpleegd op 30 april 2018, van <http://transitieautoriteitjeugd.nl>

Unesco. (1994). *The Salamanca Statement*. Salamanca, Spanje: Unesco.

Ungar, M., Liebenberg, L., & Ikeda, J. (2014). Young people with complex needs: Designing coordinated interventions to promote resilience across child welfare, juvenile corrections, mental health and education services. *British Journal of Social Work*, 44, 675–693. doi:10.1093/bjsw/bcs147

Verheijden, E., & De Lange, M. (2016). Wat werkt bij integrale jeugdhulp? *Nederlands Jeugd Instituut*. Geraadpleegd op 15 april 2018, van: <https://www.nji.nl>

Bijlagen:

Bijlage I: Topiclijst

Concept	Definitie	Uitkristalliseren begrip	Interviewvragen
Samenwerking	Samenwerking wordt aangegaan tussen twee partijen als een partij in het bezit is van wat van waarde is voor de andere partij. Ofwel een overeenkomst tussen partijen waar gezamenlijk wordt gewerkt aan dezelfde zaak of taak (Schruijer & Vasaina, 2007).	- Professionals vanuit school of jeugdzorg niet voldoende op de hoogte van ondersteuningsvormen van een leerling (Onderwijsraad, 2014); - Ten tweede komt het in de praktijk voor dat hulpverlening nog veelal buitenschool wordt vormgegeven (Oreopoulos & Salvanes, 2011); - School en jeugdhulp weten elkaar niet te vinden; bereikbaarheid, onvoldoende terugkoppeling vanuit Jeugdhulp (Stoutjesdijk & Westerbeek, 2016); - Verschil in referentiekader (Smeets & Wester, 2009); - Onbekendheid werkwijzen (Onderwijsraad, 2014); - Een open manier van communiceren; - Gedeeld probleem-eigenaarschap (Onderwijsraad, 2014).	Intro: Hierbij gaat het om de samenwerking tussen onderwijs en jeugdhulp. Kernvragen: Hoe verloopt de samenwerking nu? Waar loopt u tegen aan ten aanzien van de samenwerking tussen primair onderwijs en de wijkteams Enschede? Wat gaat goed ten aanzien van de samenwerking tussen primair onderwijs en de wijkteams Enschede? Doorvragen: Kunt u voorbeelden noemen? Wat nog meer? Wat gaat goed ten aanzien van de samenwerking tussen primair onderwijs en de wijkteams Enschede? Kunt u voorbeelden noemen? Wat nog meer? Back-up vragen: Heb je voorbeeldcasus waarin je vindt dat het tot stand komen van inclusief onderwijs en de samenwerking tussen school en wijkteam goed is gelukt?
Organisatiekenmerken	Strategie, personeel, structuur, beloning en processen. De mate waarin de cultuur naar binnen gericht is (Birkenhäger, 2016)	- Een kind een plan (Rijksoverheid, 2011;2013); - Flexibiliteit om partijen tegemoet te komen (TAJ, 2017); Tijd en geld om te transformeren (TAJ, 2017). - Meer ruimte voor professionals door de regeldruk te verminderen (TAJ, 2017).	Intro: Hierbij gaat het om de kenmerken/cultuur die naar voren komen vanuit de organisatie ten aanzien van de samenwerking. Kernvraag: Welke belemmerende en bevorderende organisatiekenmerken spelen volgens u een rol bij de

			samenwerking tussen onderwijs en het wijkteam? Doelvragen: Wat nog meer? Hoe ziet dit eruit? Kun je een voorbeeld noemen? Zijn er specifieke kenmerken?
Persoonskenmerken	Kenmerken en gedragingen die door een groep mensen worden gedeeld en op elkaar overgedragen. Het gaat om gezamenlijke factoren zoals herkomst, uiterlijke kenmerken, religie, taal, cultuur en geschiedenis (Sanderse. Verweij & De Beer, 2012).	• Tevens spreken professionals soms andere vakjargon; • De verschillen in achtergrond, denkwijze en referentiekaders; • Hierbij spelen de achterliggende opvattingen en de kennis van de professionals een rol (TAJ, 2017).	Intro: Bij persoonskenmerken is het van belang om de achterliggende opvattingen te onderzoeken. Kernvraag: Welke belemmerende en bevorderende persoonskenmerken in de samenwerking tussen onderwijs en het wijkteam? Doelvragen: Wat nog meer? Hoe ziet dit eruit? Kun je een voorbeeld noemen? Zijn er specifieke kenmerken?

Tabel 2. Topiclijst.

Bijlage II: Draaiboek focusgroepen masterthesis

Draaiboek Focusgroepen “samenwerking wijkteams Enschede en het primair onderwijs”.

- Dinsdag 6 februari 2018 van 9.30 tot 11.00: Focusgroep Tweekelerveld (SCN kamer 109)
- Dinsdag 13 februari 2018 van 9.30 tot 11.00: Focusgroep Noord-Noord (SCN kamer 109)

Doel van de focusgroep:

In dit onderzoek wordt specifiek gekeken naar de ervaringen van wijkcoaches, internbegeleiders en leerkrachten. Dit wordt gedaan doordat wordt ingezoomd op de samenwerking tussen onderwijs en jeugdhulp en waarbij gekeken wordt naar de waarnemingen en achterliggende overtuigingen van wijkcoaches, internbegeleiders en leerkrachten.

Doel van het draaiboek:

In dit draaiboek staat het programma beschreven van het groepsinterview. In het draaiboek staat wat er als interviewer van je verwacht wordt en er staan suggesties in wat je eventueel kunt vertellen. Tevens is de topiclijst bijgevoegd.

Draaiboek	Opmerkingen
Vorbereiding • Ruimte inrichten, apparatuur klaarzetten zodat iedereen hoorbaar is. • Zorgen voor koffie en thee.	
Rol van de interviewer • Bij de start van het interview duidelijk aangeven dat iedereen duidelijk zijn of haar naam moet zeggen, i.v.m. opnames. • De interviewer stelt de vragen en vraagt goed door, met name daar waar het over belangrijke topics gaat.	

• De interviewer stuurt het gesprek en blijft steeds alert of het gesprek nog over het onderwerp gaat. • Interviewer kapt tactisch af als het gesprek afdwaalt en zet het gesprek met de juiste vraag weer op positie. • De interviewer bewaakt de sfeer in het gesprek. • De interviewer vat zo nu en dan samen. • De (2de) interviewer (Charon) bewaakt de tijd	
Rolverdeling • Jack en Peter nemen de focusgroepen af in de wijkteams omdat Charon te dichtbij staat als collega; gespreksleider bij de focusgroepen, uitleggen en bewaken veiligheid, gesprekken tussen mensen stimuleren. Tijd bewaken. • Charon neemt de focusgroepen af binnen het onderwijs. Gespreksleider bij de focusgroepen, uitleggen en bewaken veiligheid, gesprekken tussen mensen stimuleren. Tijd bewaken. Praktisch regelen: • Focusgroepen gepland via de agenda van de wijkcoaches • Mail 13/12 naar schoolbesturen gestuurd, uiterlijk voor 10 januari bericht, anders bellen • 10 januari sluit Charon aan bij een overleg met scholen om het	

onderzoek onder de aandacht te brengen. • Check ethische kant • Tweede voice recorder regelen • Nadenken over bedankje voor de deelnemers • Plan B klaar hebben; stel dat er iets mis gaat met de software; papieren versie. Benodigdheden: • Ruimte in servicecentrum Noord-Noord gereserveerd • 8 tot 12 deelnemers per focusgroep • Opnameapparatuur • In overleg met school wordt bepaald waar en wat haalbaar is voor de focusgroepen	
Fase 1: Introductie • Welkom. • Interviewer stelt zich voor • Korte uitleg focusgroep en inhoudt (zie introductie verderop • Verwachting bespreken • Uitleggen rol van interviewer: sturend, opzoek naar ervaringen. Vertel ook dat er geen goede of foute antwoorden zijn. • Aangeven dat het interview wordt anoniem wordt uitgewerkt • Vermeld even kort dat het interview opgenomen wordt en dat deze banden	

na afloop van het onderzoek gewist gaan worden. De privacy wordt gewaarborgd. Vraag even of ervoor zover al vragen zijn.	
Fase 2: Exploratie - Zie topiclijst voor de vragen - In deze fase wordt gevraagd naar ervaringen, meningen en beleving van de respondenten ten aanzien van het onderwerp.	
Fase 3: Afsluiting - Vragen naar aanvullingen of zijn er dingen die men gemist heeft. - Samenvatten wat verteld is. - Vragen naar op- en aanmerkingen	
Nabespreking - Nabespreken met respondenten of ze opmerkingen hebben voor een volgende keer. - Bedanken van respondenten voor de medewerking.	

Topiclijst

Concept	Uitkristalliseren begrip	Voorbeeldvragen
Samenwerking	Professionals vanuit school of jeugdzorg niet voldoende op de hoogte	Kernvragen: Hoe verloopt de samenwerking nu? (algemene startvraag)

	van ondersteuningsvormen van een leerling (Onderwijsraad, 2014); • Ten tweede komt het in de praktijk voor dat hulpverlening nog veelal buitenschool wordt vormgegeven (Oreopoulos & Salvanes, 2011); • School en jeugdhulp weten elkaar niet te vinden (Stoutjesdijk & Westerbeek, 2016); • Bereikbaarheid (Stoutjesdijk & Westerbeek, 2016); • Onderlinge communicatie (Stoutjesdijk & Westerbeek, 2016); • Onvoldoende terugkoppeling vanuit Jeugdzorg (Smeets & Wester, 2009); • Verschil in referentiekader (Smeets & Wester, 2009); • Onbekendheid werkwijzen (Onderwijsraad, 2014); • Verkokering domeinen (Onderwijsraad, 2014); • Negatieve beeldvorming (Onderwijsraad, 2014). • Onderlinge verbondenheid (Onderwijsraad, 2014);	Wat is er nodig om de samenwerking te verbeteren? Doorvragen: Kunt u voorbeelden noemen? Wat nog meer? Wat gaat goed ten aanzien van de samenwerking tussen primair onderwijs en de wijkteams Enschede? Kunt u voorbeelden noemen? Wat nog meer? Back-up vragen: Heb je voorbeeldcasus waarin je vindt dat het tot stand komen van inclusief onderwijs en de samenwerking tussen school en wijkteam goed is gelukt?
--	--	--

	• Wederzijds respect (Onderwijsraad, 2014); • Een open manier van communiceren (Onderwijsraad, 2014); • Gedeeld probleemeigenaarschap (Onderwijsraad, 2014).	
Organisatiekenmerken	• Een kind een plan (Rijksoverheid, 2011;2013); • Flexibiliteit om partijen tegemoet te komen (TAJ, 2017); • Tijd en geld om te transformeren (TAJ, 2017). • Meer ruimte voor professionals door de regeldruk te verminderen (TAJ, 2017).	Kernvraag: Welke belemmerende en bevorderende persoonskenmerken in de samenwerking tussen onderwijs en het wijkteam? Doelvragen: Wat nog meer? Hoe ziet dit eruit? Kun je een voorbeeld noemen? Zijn er specifieke kenmerken?
Persoonskenmerken	• Tevens spreken professionals soms andere vakjargon; • De verschillen in achtergrond, denkwijze en referentiekaders; • Hierbij spelen de achterliggende opvattingen en de kennis van de professionals een rol (TAJ, 2017).	Kernvraag: Welke belemmerende en bevorderende persoonskenmerken in de samenwerking tussen onderwijs en het wijkteam? Doelvragen: Wat nog meer? Hoe ziet dit eruit? Kun je een voorbeeld noemen? Zijn er specifieke kenmerken?

Introductie focusgroep

Allereerst bedankt voor uw deelname aan de focusgroepen. Fijn dat u wilt meewerken aan mijn onderzoek naar de samenwerking tussen het primair onderwijs en het sociale domein in het kader van inclusief onderwijs en hoe kan deze samenwerking verbeterd worden, gericht op optimale ondersteuning voor ouders, kinderen. In deze focusgroepen wil ik achterhalen welke belemmerende en bevorderende factoren er zijn in de samenwerking tussen in dit geval de Wijkteams Enschede en het primair onderwijs in Enschede. Daarnaast ben ik geïnteresseerd wat in deze samenwerking verbeterd zou kunnen worden en hoe jullie hiertegen aankijken en wat jullie hierin nodig hebben. Voordat het focus groepen zullen starten, wil ik eerst toestemming vragen om de focusgroepen op te nemen. De uitkomsten worden alleen voor dit onderzoek gebruikt en de gegevens worden vertrouwelijk en anoniem verwerkt.

Interviewvragen:

Startvraag: Hoe verloopt de samenwerking momenteel?
• Wat ervaart u als belemmerende en bevorderende organisatiekenmerken bij de samenwerking tussen onderwijs en het wijkteam?
• Wat ervaart u als belemmerende en bevorderende persoonskenmerken in de samenwerking tussen onderwijs en het wijkteam?
• Welke oplossingen zijn er volgens u nodig om de samenwerking tussen het wijkteam Enschede en het primair onderwijs te verbeteren?
Afsluitingsvraag: Zijn er dingen u kwijt zou willen naar aanleiding van dit onderzoek?

Bijlage III: Wervingsmail

Beste directie,

Mijn naam is Charon Put en ik ben werkzaam bij de Wijkteams Enschede Noord-Noord. Vorig jaar ben ik gestart met mijn Master (Health care en Social work) en momenteel ben ik bezig met afstuderen. Nu richt mijn afstudeeronderwerp zich op de samenwerking tussen de Wijkteams en het primair onderwijs. Dit doe ik in samenwerking met het Lectoraat van Saxion en een subsidie aanvraag is in voorbereiding voor langer lopend onderzoek.

Het doel van het onderzoek is:

Het doel van dit onderzoek is te inventariseren welke factoren (organisatorisch- en persoonskenmerken) een rol spelen in de samenwerking tussen het primair onderwijs en de jeugdhulp van de gemeente Enschede. Daarnaast wordt gekeken hoe deze verbeterd kunnen worden in het kader van inclusief onderwijs en gericht op optimale ondersteuning van ouders en kinderen.

Hoofdvraag:

Welke persoons- en organisatiekenmerken spelen een rol in de samenwerking tussen het primair onderwijs en jeugdhulp in de gemeente Enschede in het kader van inclusief onderwijs en gericht op optimale ondersteuning van ouders en kinderen?

Deelvragen

Wat ervaren wijkcoaches, internbegeleiders en leerkrachten als bevorderende en belemmerende persoonskenmerken in de samenwerking tussen jeugdhulp en het primair onderwijs in het kader van inclusief onderwijs?

Wat ervaren wijkcoaches, internbegeleiders en leerkrachten als belemmerende en bevorderende organisatiekenmerken als belemmerende factoren in de samenwerking tussen de Wijkteams Enschede en het primair onderwijs in het kader van inclusief onderwijs?

Welke mogelijkheden zien wijkcoaches, internbegeleiders en leerkrachten waarmee de samenwerking tussen de Wijkteams Enschede en het primair onderwijs verbeterd kan worden in het kader van inclusief onderwijs?

Voor dit onderzoek zullen groepsinterviews worden afgenomen om een zo breed mogelijk beeld te krijgen van de huidige samenwerking. De groepsinterviews worden afgenomen in de wijkteams en op scholen. Mijn bedoeling is om binnen het schoolteam een groepsinterview af te nemen met 8 a 10 personen. Het gaat om een interview van maximaal een uur. De interviews vinden plaats in februari. Mijn vraag is of jullie schoolteam hieraan mee zou willen werken?

Ik hoor graag van jullie.

Met vriendelijke groet,

Charon Put

Bijlage IV: Informed Consent

Toestemmingsverklaringformulier (informed consent)

Titel onderzoek: Samenwerking onderwijs en jeugdhulp in Enschede

Verantwoordelijke onderzoeker: Charon Put

In te vullen door de deelnemer

Ik verklaar dat ik op een duidelijke wijze ben ingelicht over het onderzoek. Ik weet dat de opgehaalde gegevens en resultaten anoniem en vertrouwelijk worden verwerkt en gedeeld met derden. Ik stem vrijwillig in met deelname aan het onderzoek. Ik behoud me daarbij het recht voor om op elk moment zonder opgaaf van redenen mijn deelname aan dit onderzoek te beëindigen.

Naam deelnemer:

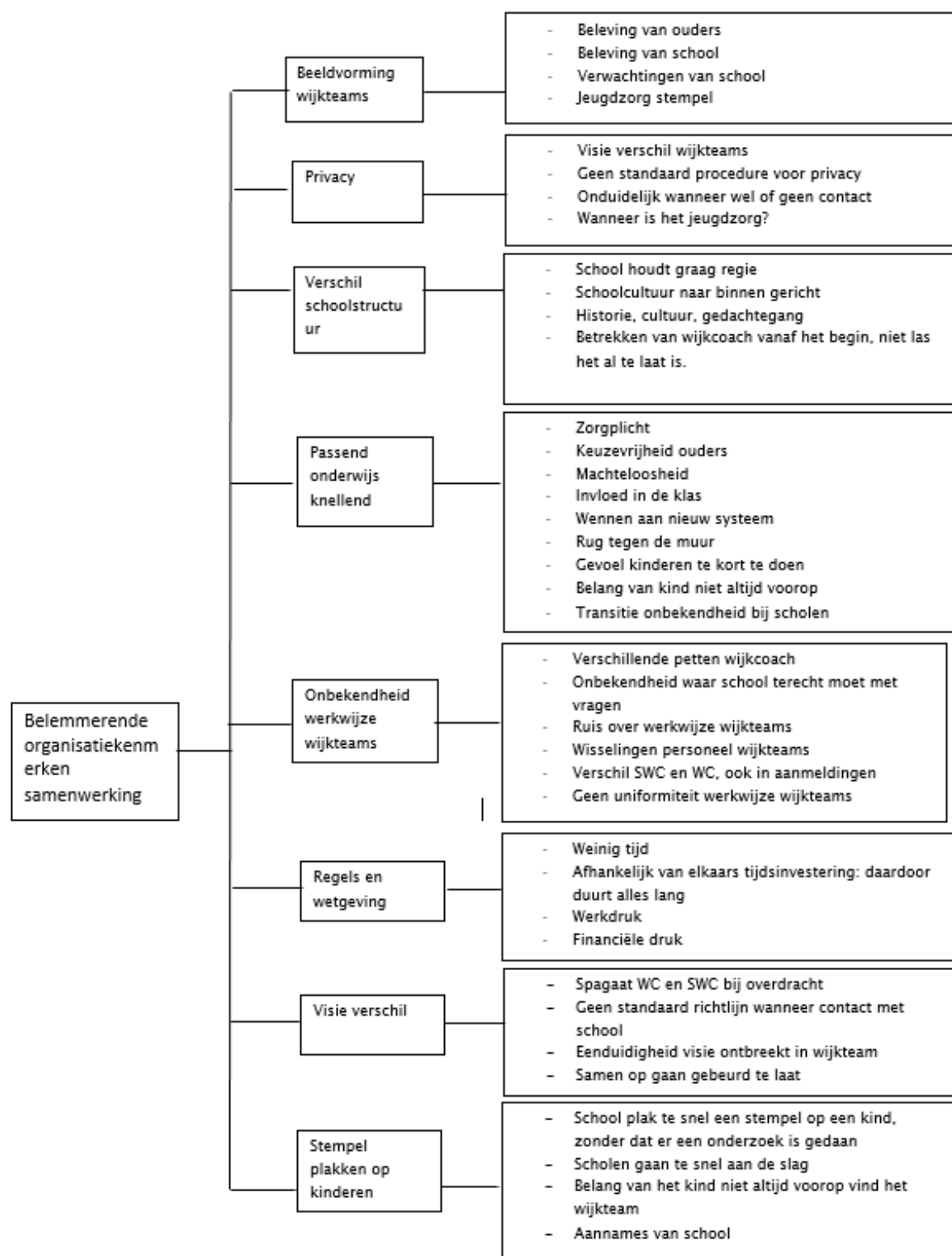
Datum: Handtekening deelnemer:

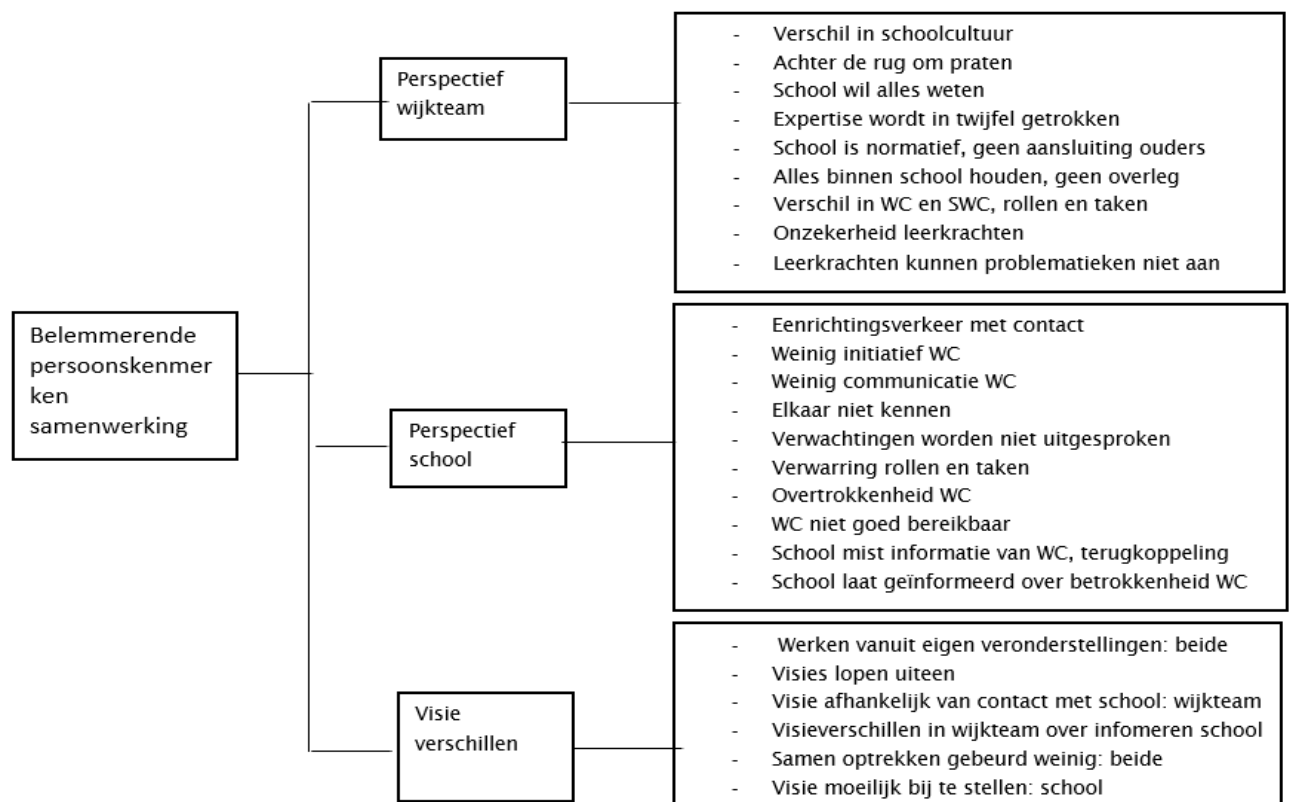
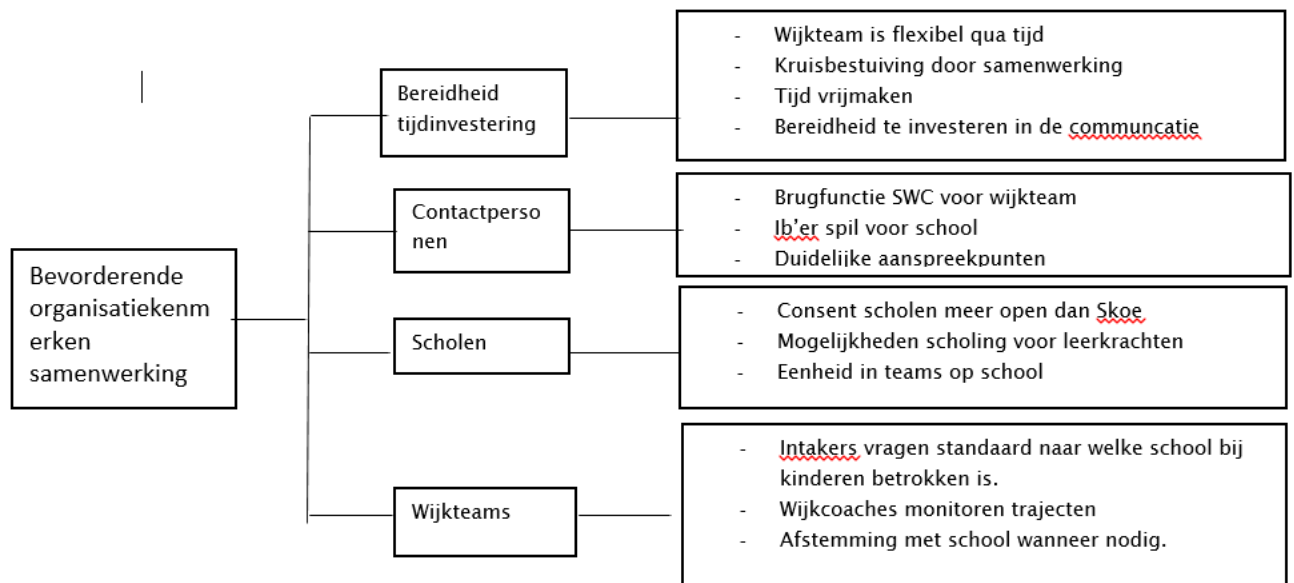
In te vullen door de uitvoerende onderzoeker

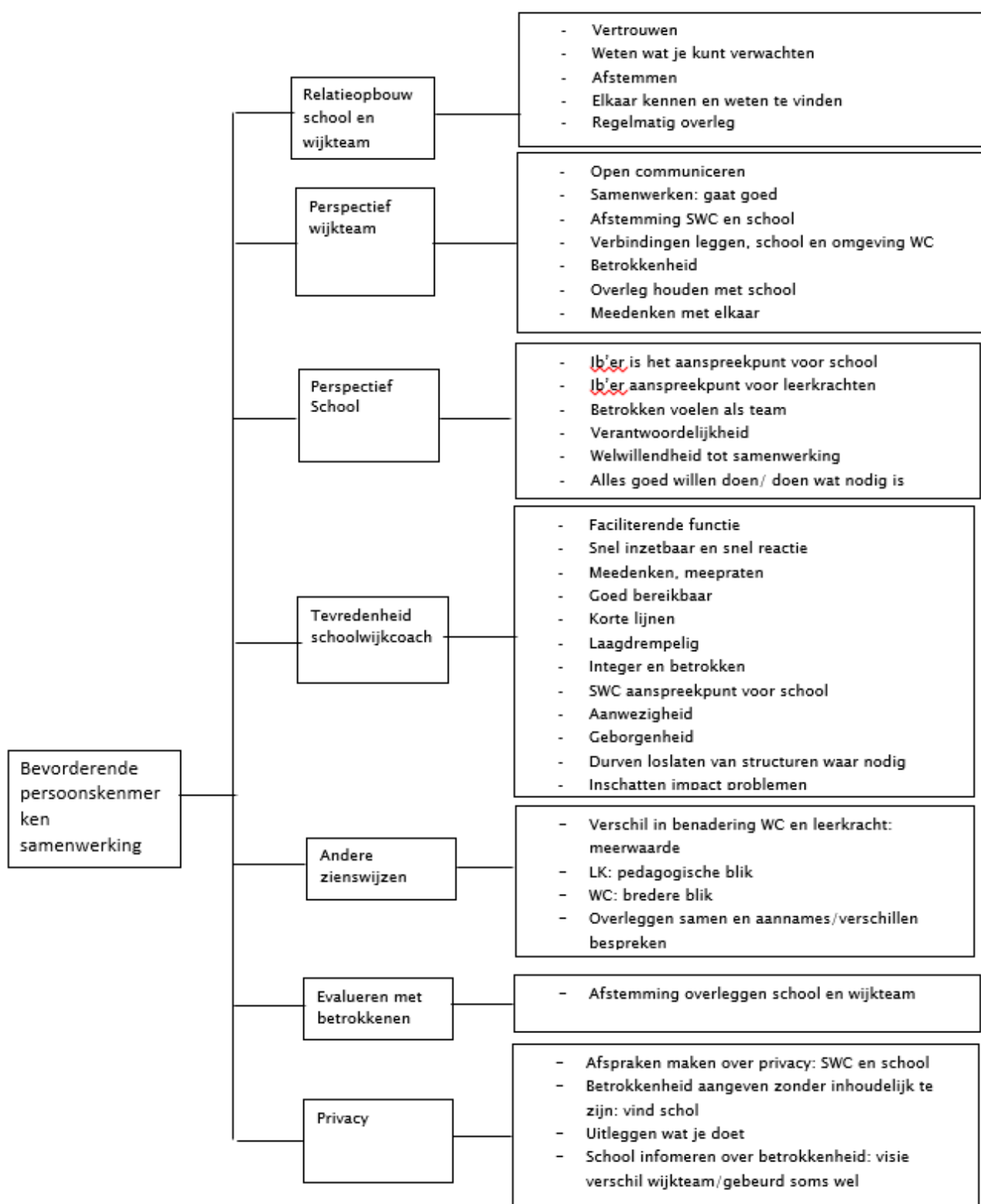
Ik heb een mondelinge en schriftelijke toelichting gegeven op het onderzoek. Ik zal resterende vragen over het onderzoek beantwoorden. De deelnemer zal van een eventuele voortijdige beëindiging van deelname aan dit onderzoek geen nadelige gevolgen ondervinden.

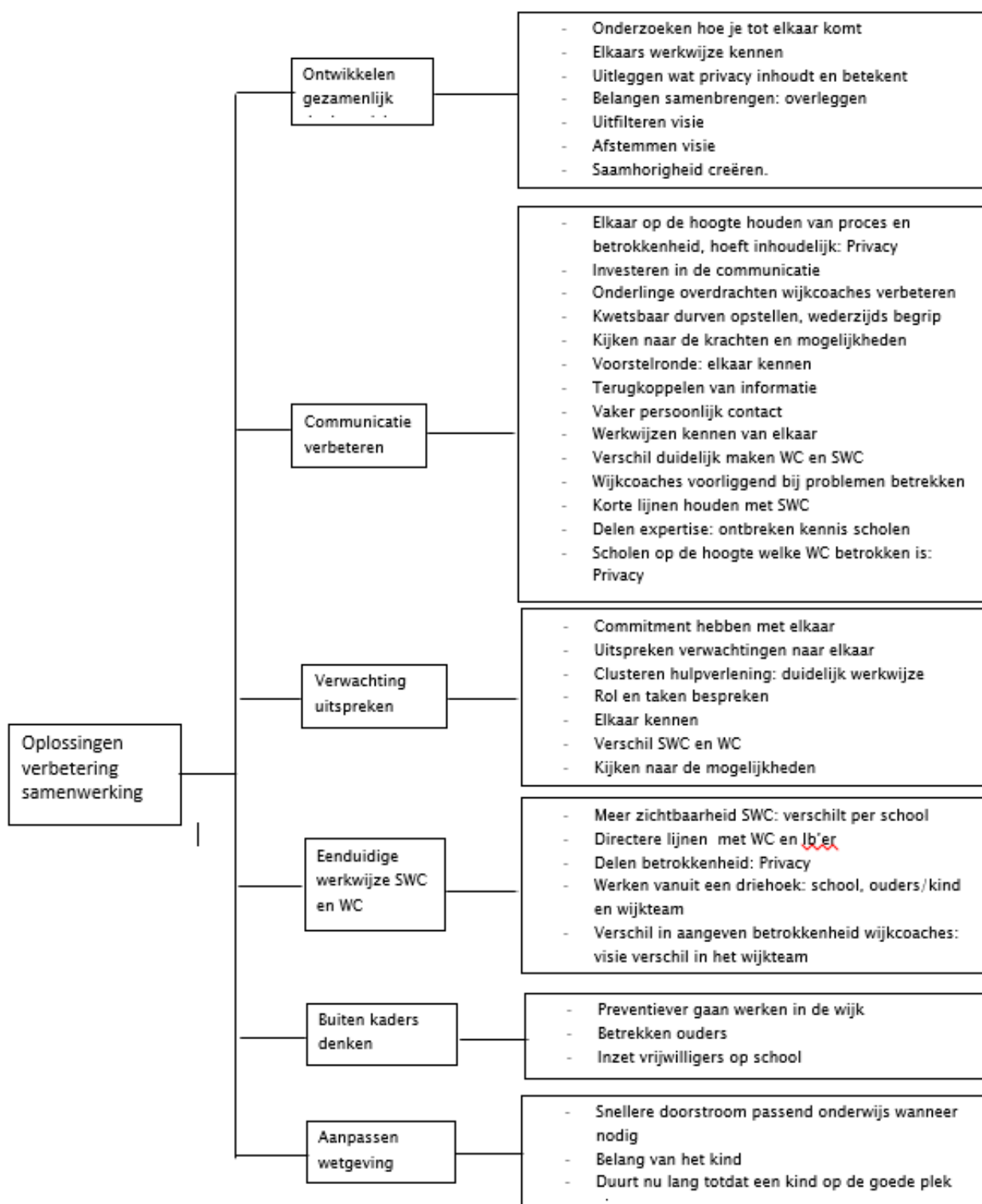
Naam onderzoeker:

Datum: Handtekening onderzoeker:

ijlage VI: Codeboom samengevat en in thema's verwerkt

	Belemmerende persoonkenmerken	Bevorderende persoonkenmerken	Belemmerend organisatorisch	Bevorderend organisatorisch	Oplossingen
Wijkteams Enschede	• Onvoldoende kennis leerkrachten; • Normatieve houding school; • Op elkaars terrein werken; • Diagnose kinderen te snel geplakt door school; • Visieverschillen; • Expertise in twijfel getrokken.	• Afstemming zoeken; • Verbinding- en leggen; • Internbegeleider aanspreekpunt • Brugfunctie schoolwijk- coach; • Vertrouwen.	• Beelvorming wijkteams; • Taken pakket wijkcoach; • Geen eenduidige werkwijze; • Verschil in zorgstructuur school; • Passend onderwijs knellend.	• Intern en extern overleg; • Flexibel in tijd; • Monitoring van hulpverlening.	• Ontwikkelen gezamenlijke visie; • Eenduidige werkwijze; • Begin bij jezelf; • Structureel in beeld bij school; • Preventiever werken.
Scholen	• Geen terugkoppeling informatie; • Weinig communicatie; • Visieverschillen; • Verwachtingen; • Onzekerheid leerkrachten; • Overbetrokken-heid wijkcoach.	• Tevredenheid schoolwijkcoach; • Internbegeleider aanspreekpunt voor school; • Betrokkenheid en verantwoordelijkheid in het team; • Perfectionistisch werken.	• Onbekendheid werkwijzen wijkteam; • Tijd en geld; • Passend onderwijs knellend.	• Bereidheid tijdsinvestering; • Mogelijkheden scholing.	• Communicatie verbeteren; • Elkaar ontmoeten; • Persoonlijk contact; • Verwachtingen uitspreken; • Aanpassend wetgeving.

Vanuit deze schematische weergave zijn vervolgens in overleg met de meesterproefbegeleider vier thema's vastgesteld, zie daarvoor onderstaande tabel.

Thema	Variabelen	Oplossingen
Onbekendheid werkwijzen/verwachtingen	– Onbekendheid werkwijze wijkteam – Alles goed willen doen – Verwachtingen	– Werkwijzen kennen – Verwachtingen uitspreken
Vaardigheden en kennis	– Onvoldoende kennis leerkracht – Werken op elkaars terrein – Verschil in taken – Normatieve houding school – Diagnose plakken – Onzekerheid leerkracht	– Scholing – Kruisbestuiving

Communicatie	- Afstemming - Verbindingen leggen - Vertrouwen - Aanspreekpunten - Tevredenheid SWC - Terugkoppeling informatie	- Communicatie verbeteren - Meer persoonlijke contactmomenten - Eenduidigheid in terugkoppeling informatie
Organisatie	- Beeldvorming wijkteams - Verschillende taken wijkteam - Verschil zorgstructuur school - Passend Onderwijs - Kruisbestuiving - Flexibel, tijd, werkdruk en geld, scholing.	- Eenduidige werkwijze wijkteam - Aanpassen wetgeving
Visie	- Visieverschil wijkteam - Onderling visieverschil - Afstemming - Structureel in beeld bij school.	- Ontwikkelen gezamenlijke visie

Tabel 3. Uitwerking thema's.